

Nr 38

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m., dels ock i anledning av propositionen väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 83, vilken hänvisats till bankoutskottet såvitt avser ändring i lagarna om bankrörelse, om sparbanker och om jordbrukskasserörelsen samt i övrigt till lagutskott, i vilken sistnämnda del propositionen behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, såvitt nu är i fråga, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att antaga förslag till

- 1) lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.,
- 2) lag om ändring i 17 kap. handelsbalken,
- 3) lag om ändring i konkurslagen,
- 4) lag om ändring i utsökningslagen,
- 5) lag om ändrad lydelse av 7 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117),
- 6) lag angående ändring i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,
- 7) lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag,
- 8) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse,
- 9) lag angående ändring i lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar.

I samband med propositionen har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 813 av herrar *Thorsten Larsson* (cp) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp) och II: 1017 av herrar *Gustavsson* i Alvesta (cp) och *Mattsson* (cp),

dels de likalydande motionerna I: 814 av herr *Palm m. fl.* och II: 1019 av herr *Nihlfors m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna I: 815 av herr *Yngve Persson m. fl.* och II: 1018 av herr *Hagnell m. fl.*

Redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan s. 59—60.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll torde utskottet få hänvisa till sitt eget yttrande.

Förslagen

De vid propositionen fogade förslagen, såvitt nu är i fråga, är av följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag

om tryggande av pensionsutfästelse m. m.

Allmänna bestämmelser

1 §.

Arbetsgivares utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande kan tryggas enligt denna lag genom särskild redovisning av pensionsskuld eller avsättning av medel till pensionsstiftelse.

Förbehåll vid pensionsutfästelse att pension skall utgå endast i den mån stiftelses medel förslår därtill är utan verkan och arbetsgivaren svarar för utfästelsen utan avseende på förbehållet.

Lagen äger icke tillämpning på pensionsutfästelse som lämnats efter den 31 december 1966, om rätten till pension gjorts beroende av att arbetstagaren kvarstår i arbetsgivarens tjänst vid inträdet i pensionsåldern. Även i sådant fall äger dock lagen tillämpning på utfäst pension som börjat utgå.

2 §.

Har ej andra regler om intjänande knutits till pensionsutfästelse, anses arbetstagaren vid varje tillfälle ha intjänat så stor del av utfäst pension som motsvarar förhållandet mellan det antal år arbetstagaren varit i arbetsgivarens tjänst och antalet år från tjänstens början till pensionsåldern. Vid denna beräkning bortses dock från tid som ligger längre tillbaka än fyrtio år före pensionsåldern.

Med upplupen del av utfäst pension förstås kapitalvärdet av den pension som arbetstagaren intjänat vid beräkningstillfället.

3 §.

Beräkning av kapitalvärde sker med ledning av försäkringstekniska grunder som fastställs av Konungen eller av den myndighet Konungen bestämmer.

4 §.

Med allmän pensionsplan avses sådana allmänna grunder för pensionering av arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som innehåller regler om tryggande av arbetsgivarens utfästelse genom kreditförsäkring, avsättning till pensionsstiftelse enligt denna lag eller annan likvärdig anordning

och som på arbetstagar sidan är godkända av organisation vilken enligt lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation.

Särskild redovisning av pensionsskuld

5 §.

Arbetsgivare äger i balansräkningen som skuld under rubriken Avsatt till pensioner upptaga vad han enligt allmän pensionsplan åtagit sig att redovisa under denna rubrik.

Aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening och sparbank äger under rubriken Avsatt till pensioner redovisa även upplupen del av pensionsutfästelse som ej omfattas av allmän pensionsplan. I fråga om arbetstagare, som har bestämmande inflytande över bolaget eller föreningen, eller sådan arbetstagar efterlevande får, under den tid inflytandet består, vid redovisningen avseende dock icke fästas vid annan pensionsutfästelse än sådan som ingår i allmän pensionsplan. Till grund för bedömandet huruvida en person har bestämmande inflytande lägges hans eget samt hans föräldrars, far- och morföräldrars, makes, avkomlings och avkomlings makes samlade innehav av aktier eller andelar.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer kan förordna att vad som sägs i andra stycket första punkten skall äga tillämpning även på annan arbetsgivare än som avses där.

6 §.

Med arbetsgivares pensionsreserv avses hans skuld för åtagande enligt allmän pensionsplan och för upplupen del av sådan utfäst pension som han i övrigt äger redovisa enligt 5 §.

7 §.

Posten Avsatt till pensioner får icke minskas under arbetsgivarens pensionsreserv i vidare mån än denna har täckning i pensionsstiftelses förmögenhet.

Till den del arbetsgivarens pensionsreserv avser pensionsutfästelse, som tryggas även av pensionsstiftelse, anses pensionsreserven täckt av stiftelsen, så långt dess förmögenhet förslår. Tryggar stiftelsen samtidigt utfästelse som icke får medräknas i pensionsreserven, anses stiftelsen i första hand täcka upplupen del av sådan utfästelse. Finns flera pensionsstiftelser som är knutna till samma arbetsgivare och tjänar stiftelserna helt eller delvis till tryggnad av samma pensionsutfästelser, anses upplupen del av utfästelserna i första hand täckt av stiftelse, som omfattar en trängre krets av personer, eller, om stiftelserna omfattar samma krets av personer, av den äldre stiftelsen.

Att pensionsstiftelse endast i vissa fall anses trygga arbetsgivarens utfästelse enligt allmän pensionsplan, framgår av 10 §.

8 §.

Arbetsgivare, som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet minskar posten Avsatt till pensioner i strid med 7 §, dömes till böter.

Pensionsstiftelse

9 §.

Med pensionsstiftelse avses en av arbetsgivare grundad stiftelse vars utslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagar efterlevande.

10 §.

Arbetsgivaren äger i stiftelseurkunden förordna, att pensionsstiftelse skall omfatta endast viss grupp av arbetstagare eller efterlevande.

Stiftelse anses icke trygga utfästelse enligt allmän pensionsplan utan att detta framgår av stiftelsens stadgar, avtal mellan arbetsgivaren och dem som omfattas av stiftelsens ändamål eller andra omständigheter.

Stiftelse äger icke trygga utfästelse åt arbetstagare eller efterlevande, som avses i 5 § andra stycket andra punkten, utöver vad som kan anses sedvanligt för arbetstagare med motsvarande uppgifter eller hans efterlevande.

För stiftelse, som är gemensam för flera arbetsgivare, skall särskilda grunder upprättas beträffande gemenskapen i tillgångar och skulder.

11 §.

Pensionsstiftelse får icke mottaga fordran mot arbetsgivaren. Avtal i strid härmed är ogiltigt. Stiftelsen äger dock utlåna medel till arbetsgivaren, om betryggande säkerhet ställes för lånet eller tillsynsmyndigheten medger det.

Stiftelse får icke från arbetsgivaren mottaga egendom på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Ej heller får stiftelse, som grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det äga aktier i bolaget eller i bolag, vilket står i sådant förhållande till detta, som avses i 221 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

12 §.

Pensionsstiftelse äger ej utfästa pension. Sådan utfästelse är ogiltig.

13 §.

Pensionsstiftelse äger för arbetsgivarens räkning betala pensionspost eller annat som avses i 14 § endast om det kan antagas, att den berättigade annars ej erhåller betalning av arbetsgivaren utan avsevärt dröjsmål, eller om tillsynsmyndigheten för särskilt fall medger det.

14 §.

Arbetsgivaren äger ur pensionsstiftelse gottgöra sig för vad han utgivit såsom

a) pensionspost, avgift för pensionsförsäkring eller annan utgift i samband med pensionering,

b) engångsunderstöd till arbetstagare vid långvarig oförmåga till arbete på grund av sjukdom, lyte eller annat men eller vid avgång ur tjänsten på grund av uppnådd ålder samt engångsunderstöd till efterlevande vid arbetstagarens fränfalle eller utgift för försäkring av sådant understöd.

Dessutom äger arbetsgivaren gottgöra sig för vad som särskilt redovisats under rubriken Avsatt till pensioner till fullgörande av bestämmelse i allmän pensionsplan.

Gottgörelse enligt denna paragraf får ej avse utgift eller redovisning för annan arbetstagare än sådan, som omfattas av stiftelsens ändamål, eller sådan arbetstagares efterlevande.

15 §.

Gottgörelse sker ur överskott på kapitalet. Sådant överskott föreligger när pensionsstiftelses tillgångar överstiger den skuld stiftelsen ådragit sig samt upplupen del av den utfästa pension, som tryggas av stiftelsen, eller, om stiftelsen tryggas utfästelser enligt allmän pensionsplan, pensionsreserven enligt denna.

För utgift, som avses i 14 § första stycket a) och som omfattas av stiftel-

sens ändamål, äger arbetsgivaren gottgöra sig ur årets avkastning, även om stiftelsen saknar överskott på kapitalet.

Gottgörelse får avse löpande utgifter eller utgifter som arbetsgivaren haft under närmast föregående räkenskapsår.

Beräknar arbetsgivare vid taxering till beskattning sin inkomst enligt bokföringsmässiga grunder, skall gottgörelse avse kostnad i stället för utgift.

Gottgörelse för avgift till försäkring för allmän tilläggspension får avse den del av avgiften som kan anses hänföra sig till lön eller annan ersättning åt person vilken omfattas av stiftelsens ändamål.

16 §.

Ledamöter och suppleanter i stiftelses styrelse väljes till lika antal av arbetsgivaren och de arbetstagare som omfattas av stiftelsens ändamål. Val sker för en tid av tre år, om stadgarna icke föreskriver annat.

Tryggar pensionsstiftelse utfästelse om pension till sådan arbetstagare eller efterlevande som avses i 5 § andra stycket andra punkten, utser tillsynsmyndigheten ordförande i styrelsen. I annan stiftelse äger styrelseledamöterna utse ordförande. Valet får falla på ledamot eller utomstående. Kan ledamöterna ej enas om vem som skall vara ordförande, utses denne av tillsynsmyndigheten.

Styrelsen är beslutförför, när de vid sammanträde närvarandes antal utgör minst hälften av hela antalet styrelseledamöter. Av ledamöterna skall lika många närvara från vardera sidan. Som styrelsens beslut gäller den mening om vilken de flesta röstande enar sig. Vid lika röstetal förordnar tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran utomstående att deltaga i ärendets avgörande.

17 §.

Företrädare för arbetstagarna i pensionsstiftelses styrelse väljes vid sammanträde med arbetstagarna. Tillhör mer än tre fjärdedelar av arbetstagarna samma fackförening eller liknande förening, äger denna dock välja företrädarna. Tillhör samma flertal av arbetstagarna två eller flera sådana föreningar, äger dessa välja företrädarna. Vid val skall tillses att olika yrkesgrupper bland arbetstagarna blir företrädade inom styrelsen i lämplig utsträckning.

Styrelsen skall i god tid före utgången av valperioden erinra arbetsgivaren och arbetstagarna om deras rätt att utse ledamöter samt i förekommande fall utlysa sammanträde.

Om stadgarna ej innehåller annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten äger utse särskild revisor, när anledning därtill finnes. Revisors berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

18 §.

Ledamot av pensionsstiftelses styrelse och revisor i sådan stiftelse äger uppbära skäligt arvode av stiftelsen för sina uppdrag ävensom ersättning för kostnader och utlägg.

19 §.

Pensionsstiftelse skall träda i likvidation, om

a) stiftelsens medel under avsevärd tid varit helt otillräckliga för sitt ändamål,

- b) stiftelsens medel icke längre kan anses behövliga för sitt ändamål,
- c) arbetsgivaren blivit försatt i konkurs,
- d) arbetsgivaren upphör med sin näringsverksamhet utan att stiftelsen i samband därmed överföres till annan enligt bestämmelserna i 24 §.

Pensionsstiftelsens fordran mot arbetsgivaren är vid likvidation omedelbart förfallen till betalning, om icke tillsynsmyndigheten medger att fordringen får betalas under loppet av viss tid, högst tre år.

20 §.

Likvidation ombesörjes av pensionsstiftelsens styrelse, som därvid framlägger förslag till fördelning av stiftelsens medel. Förslaget skall hållas tillgängligt på arbetsplatsen och omedelbart tillställas förening som avses i 17 § första stycket.

Den som har fordran på pension eller annan rätt till ersättning ur stiftelsen äger hos tillsynsmyndigheten anmäla klander mot förslaget till fördelning inom en månad från den dag då förslaget blev tillgängligt på arbetsplatsen. För skada, som tillfogas fordringsägare, ansvarar styrelsens ledamöter efter de grunder som anges i 209, 211 och 212 §§ lagen om aktiebolag.

21 §.

Sedan medel vid likvidation avsatts för den skuld pensionsstiftelsen själv ådragit sig, betalar stiftelsen förfallna pensionsbelopp.

Återstående medel användes i första hand till inköp av försäkring för arbetstagares och efterlevandes pensionsfordringar eller, om tillsynsmyndigheten medger det, betalning av sådana fordringar. I andra hand användes medlen till understöd åt arbetstagare och efterlevande. Sådant understöd får ej överstiga skälig pension för arbetstagare med motsvarande anställningstid och anställningsförmåner. Skulle även därefter medel finnas kvar i stiftelsen, användes dessa till välgörande eller annat allmännyttigt ändamål som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Förslår stiftelsens medel icke till att infria skuld på grund av pensionsutfästelse som tryggas av stiftelsen, tillämpas vid fördelningen de grunder som gäller om utdelning i konkurs.

22 §.

Finns icke längre någon, som omfattas av pensionsstiftelsens ändamål eller överstiger stiftelsens kapital väsentligen vad som kan komma att fordras för att tillgodose ändamålet eller förekommer i övrigt särskilda skäl att ändra innehållet i stiftelsens stadgar, äger tillsynsmyndigheten på ansökan av stiftelsen förordna om ändring. Förordnandet får avse sammanslagning av två eller flera stiftelser.

Anser tillsynsmyndigheten att ärendet är av sådan beskaffenhet att det bör ankomma på Konungen att fatta beslut, äger myndigheten underställa Konungen ärendet.

Upphörande av näringsverksamhet m. m.

23 §.

Övergår näringsverksamhet från en arbetsgivare till annan och avtalas därvid att ansvaret för pensionsutfästelse skall överflyttas på efterträdaren, skall samtycke till överflyttningen inhämtas från innehavaren av pensions-

fordringen. Tillsynsmyndigheten äger medge att samtycke icke behöver inhämtas, om efterträdaren kan anses god för pensionsutfästelsen.

Har i författning meddelats särskilda bestämmelser om tillvaratagande av fordringsägares rätt vid fusion, gäller dessa i stället för reglerna i första stycket.

Har ansvaret för pensionsutfästelse sålunda överflyttats, anses utfästelsen ha samma rättsverkningar som om arbetstagaren varit anställd hos efterträdaren från dagen för anställningen hos företrädaren. Efter överflyttningen är företrädaren fri från ansvar för utfästelsen.

24 §.

Hör pensionsstiftelse till företrädarens näringsverksamhet, avgör tillsynsmyndigheten med beaktande av stiftelsens ändamålsbestämning, om och på vilka villkor stiftelsen skall överföras till efterträdaren.

Har stiftelse överskott på kapitalet, beslutar tillsynsmyndigheten för vilket ändamål detta får användas.

Om särskilda skäl föreligger, äger tillsynsmyndighet förordna att stiftelsen efter överförandet skall avse endast den som innehaft fordran på pension mot företrädaren.

25 §.

Upphör arbetsgivare med näringsverksamhet utan att ansvaret för pensionsutfästelse överflyttas på annan, skall han trygga upplupen del av pensionsutfästelsen genom att köpa pensionsförsäkring i den mån den berättigade icke tillgodoses enligt bestämmelsen i 21 § andra stycket. Detta gäller dock ej, om utfästelsen är kreditförsäkrad eller tillsynsmyndigheten medger undantag.

Pensionsförsäkring, som avses i första stycket, skall tecknas vid ett tillfälle eller, om tillsynsmyndigheten medger det, vid flera tillfällen under viss tidrymd, högst tre år.

Om innehavare av pensionsfordran icke själv för talan om fullgörelse enligt första stycket, får sådan talan föras av fackförening eller annan liknande sammanslutning som kan anses företräda den grupp arbetstagaren tillhör.

26 §.

Har innehavare av pensionsfordran, såsom anställd hos arbetsgivare med del i gemensam pensionsstiftelse, tagit tjänst hos annan arbetsgivare med del i samma stiftelse, och har den senare övertagit ansvaret för pensionsfordringen, äger stiftelsen efter medgivande av tillsynsmyndigheten minska företrädarens andel i stiftelsen med upplupen del av fordringen och öka efterträdarens andel med motsvarande belopp. Beträffande pensionsutfästelsens rättsverkningar äger bestämmelsen i 23 § motsvarande tillämpning.

Åtgärd enligt första stycket får medges endast om deras intressen ej ersättas, vilkas pensionsfordringar den gemensamma stiftelsen har till uppgift att trygga.

Personalstiftelse

27 §.

Med personalstiftelse avses en av arbetsgivare grundad stiftelse med ändamål att främja sådan välfärd åt arbetstagare eller arbetstgares efter-

levande som ej avser pension, avlöning eller annan förmån vilken arbetsgivaren är skyldig att utge till enskild arbetstagare.

Arbetsgivaren äger i stiftelseurkunden förordna, att stiftelse skall omfatta endast viss grupp av arbetstagare eller efterlevande.

28 §.

Personalstiftelse får ej inneha fordran mot arbetsgivaren. Avtal i strid härmed är ogiltigt. I fråga om stiftelses rätt att inneha annan tillgång äger bestämmelserna i 11 § motsvarande tillämpning.

29 §.

Arbetsgivare äger för varje räkenskapsår ur personalstiftelse gottgöra sig för utgifter som han haft inom ramen för stiftelsens ändamål.

Finns ytterligare medel tillgängliga, förfogar stiftelsen över dessa i den mån stiftelsens styrelse efter samråd med arbetsgivaren prövar medlen icke vara erforderliga för utgivande av gottgörelse under de närmaste tre åren.

Stiftelse äger vägra gottgörelse, om stiftelsen skulle nödgas avstå fast egendom som nyttjas till personalens välfärd. Stiftelsen är icke heller skyldig att för gottgörelse avstå från medel som fordras för underhåll och skötsel av sådan egendom.

30 §.

Beträffande personalstiftelse äger bestämmelserna i 15 § tredje och fjärde styckena, 16—20 samt 22 och 24 §§ motsvarande tillämpning.

Sedan medel vid stiftelses likvidation avsatts för den skuld stiftelsen själv kan ha ådragit sig, användes återstående medel till att främja välfärd för dem som omfattas av stiftelsens ändamål.

Tillsyn

31 §.

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

32 §.

Om tillsynsmyndighetens befogenheter och åligganden enligt denna lag beträffande pensions- och personalstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser.

33 §.

Talan mot tillsynsmyndighetens beslut föres genom besvär.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Genom lagen upphäves med de undantag som följer av nedanstående bestämmelser

lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser,

lagen den 8 december 1961 (nr 583) med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse.

2. Tillgodoser en av arbetsgivare grundad stiftelse utom pensionering av arbetstagare eller efterlevande annat personaländamål, utgör stiftelsen vid

lagens ikraftträdande en pensionsstiftelse eller — om dess medel förslår — en pensionsstiftelse och en personalstiftelse. Fordringar mot arbetsgivare påföres pensionsstiftelsen jämte medel till ett belopp motsvarande den ursprungliga stiftelsens skuld samt upplupen del av de utfästelser om pension som stiftelsen tryggar. Återstående medel utgör en personalstiftelse, om de är tillräckliga att under särskild förvaltning tjäna eget ändamål.

3. Pensionsstiftelsens fordran mot arbetsgivare upphör vid lagens ikraftträdande, i den mån fordringen får anses avse åtagande enligt allmän pensionsplan, och detsamma gäller sådan stiftelsens fordran mot arbetsgivare, som är aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening eller sparbank, till den del säkerhet för fordringen ej är ställd. Intill motsvarande belopp övertager arbetsgivaren ansvaret för stiftelsens gäld. I denna ingår skuld för pensioner, som stiftelsen själv kan ha utfäst sig att betala. Överstiger vid lagens ikraftträdande upplupen del av sådana utfästa pensioner jämte stiftelsens övriga skuld fordringsbeloppet och återstår hos stiftelsen inga medel, får arbetsgivaren ändra utfästelserna så att de avser pensioner med sammanlagt kapitalvärde motsvarande skillnaden mellan fordringsbeloppet och stiftelsens övriga skuld. Om sådan ändring av pensionsutfästelse skall arbetsgivaren underrätta innehavaren av pensionsfordringen senast den 28 februari 1969, vid äventyr att arbetsgivaren blir ansvarig för upplupen del av utfästelsen. Kan arbetsgivaren ej underrätta borgenären i rätt tid, skall han för att undgå ansvar införa underrättelsen i tidning inom orten.

4. Upphör arbetsgivares skuld till pensionsstiftelse enligt 3, skall han per den 1 mars 1968 under rubriken Avsatt till pensioner som skuld i sin bokföring upptaga ett belopp motsvarande skillnaden mellan den skuld till stiftelsen som sålunda upphör och sådan från denna övertagen skuld som ej avser stiftelsens egna pensionsutfästelser.

5. Pensionsstiftelse, som vid lagens ikraftträdande icke förfogar över annat än sådan fordran mot arbetsgivaren som avses under 3 första punkten, anses upplöst genom de åtgärder, som angivits under 3 och 4. Sådan upplösning skall arbetsgivaren senast den 31 december 1968 anmäla till länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Anmälan skall vara åtföljd av utdrag ur stiftelsens och arbetsgivarens senaste räkenskaper, utvisande den redovisning som föranledes av 4.

6. Bestämmelserna under 3—5 skall ej tillämpas på pensionsstiftelse, som är knuten till bankaktiebolag, sparbank eller kreditkassa inom jordbrukskasserörelsen, eller på gemensam stiftelse med gemensam förmögenhet. Utan hinder av bestämmelserna i nya lagen får pensionsstiftelse och personalstiftelse inneha fordran mot arbetsgivaren, som tillkommit före lagens ikraftträdande och som ej upphör enligt 3.

7. Stiftelse som vid lagens ikraftträdande tillhandahåller bostad eller annan liknande förmån äger, utan hinder av att utgivandet av förmånen icke är att hänföra till ändamål som avses i 27 §, fortsätta att bereda sådan förmån. Sådan stiftelse anses såsom personalstiftelse enligt den nya lagen.

8. Är arbetsgivare i likvidation eller försatt i konkurs vid lagens ikraftträdande, skall äldre lag tillämpas, så länge likvidationen eller konkursen pågår.

9. Grunder för gemensam pensionsstiftelse, som finns vid lagens ikraftträdande och som skall bestå, skall inges till tillsynsmyndigheten senast den 31 december 1968.

10. Strider pensionsstiftelsens eller personalstiftelsens innehav av aktier mot

bestämmelse i nya lagen, skall aktierna avyttras så snart detta lämpligen kan ske.

11. Bestämmelserna i 1 § andra stycket och 12 § avser ej pensionsutfästelse given med stöd av äldre rätt.

12. Pensionsstiftelse, som med stöd av äldre rätt givit pensionsutfästelse, äger utan hinder av 13 § betala pensionspost eller avgift till pensionsförsäkring eller bestrida annan utgift i samband med pensionering.

13. För stiftelse, som bildats före lagens ikraftträdande och som skall bestå såsom pensionsstiftelse eller personalstiftelse, skall styrelse enligt lagen vara utsedd senast den 31 december 1968.

14. Är en av arbetsgivare bildad pensions- eller personalstiftelse den 1 mars 1968 icke längre knuten till viss arbetsgivare, skall tillsynsmyndigheten besluta, om stiftelsen skall likvidera eller bestå, samt i sistnämnda fall meddela grunder för stiftelsens fortsatta verksamhet.

15. Om särskilda skäl föreligger, äger Konungen förordna, att viss stiftelse, som finns vid lagens ikraftträdande och som enligt lagen skulle utgöra pensions- eller personalstiftelse, skall undantagas från lagens tillämpning.

16. Arbetsgivare, som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet åsidosätter övergångsbestämmelse till lagen, dömes till böter.

2) Förslag

till

Lag

om ändring i 17 kap. handelsbalken

Härigenom förordnas, *dels* att 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* att i kapitlet skall införas en ny paragraf, betecknad 6 a §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Är gäldbunden man död, och ha-
ver någon försträckt penningar, el-
ler varor, till hans begravning; det
skall först gäldas, sedan det gods av-
skilt är, som förr är sagt. Därefter
den kostnad, som å egendomens
uppteckning skäligen gjord är, se-
dan läkarelön, läkedom och föda un-
der den dödas sista sjukdom, deras
arvode, som honom däri skött hava,
så ock borgenärs kostnad för gälde-
närens försättande i konkurs eller
för beslut om egendomens avträde

Är gäldbunden man död, och ha-
ver någon försträckt penningar, el-
ler varor, till hans begravning; det
skall först gäldas, sedan det gods av-
skilt är, som förr är sagt. Därefter
den kostnad, som å egendomens upp-
teckning skäligen gjord är, sedan
läkarelön, läkedom och föda under
den dödas sista sjukdom, deras ar-
vode, som honom däri skött hava,
så ock borgenärs kostnad för gälde-
närens försättande i konkurs eller
för beslut om egendomens avträde

¹ Senaste lydelse av 4 och 11 §§ se 1953: 74.

(Nuvarande lydelse)

till förvaltning av boutredningsman, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda inestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.

Förmånsrätt i den ordning, som i första stycket stadgas för betjänters och tjänstehjons lön, gälle ock för fordran å pension, som tillkommer pensionstagare på grund av tjänst eller annan arbetsanställning, vilken innehafts av honom själv eller av anhörig till honom, dock ej för längre tid än sammanlagt ett år och ej heller för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes. *Samma förmånsrätt äge ock pensionsstiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, för fordran varom i 2 § nämnda lag sägs, i den mån fordringen motsvarar pensionsfordringar som utgå med förmånsrätt efter vad nu är sagt, dock allenast såvitt fordringarna avse pen-*

(Föreslagen lydelse)

till förvaltning av boutredningsman, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å *dels utestående försäkringsavgift för privat pension åt gäldenärens arbetare avseende det sista året dels* skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda inestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.

Förmånsrätt i den ordning, som i första stycket stadgas för betjänters och tjänstehjons lön, gälle ock för fordran å pension, som tillkommer pensionstagare på grund av tjänst eller annan arbetsanställning, vilken innehafts av honom själv eller av anhörig till honom *och som är förfallen till betalning före den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna*, dock ej för längre tid än sammanlagt ett år och ej heller för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes. *Förmånsrätten avser även pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, när gäldenären övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som angivas i 23 och 26 §§ lagen den*

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sion intill belopp varom stadgas i 9 §
sista stycket nämnda lag.

1967 (nr) om tryggande av pen-
sionsutfästelse m. m.

Har på — — — — — innehållna beloppet.

Därefter skall — — — — — lag sägs.

6 a §.

Därefter åtnjuter arbetstagare, som är född år 1907 eller tidigare, eller dennes efterlevande förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs för fordran på framtida pension, varvid intjänad del av utfäst pension dock icke må antagas avse högre årlig pension än som motsvarar basbeloppet enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring. Från det sålunda beräknade fordringsbeloppet skall i förekommande fall avdragas upplupen del av pension enligt allmän pensionsplan eller enligt privat pensionsförsäkring.

Förmånsrätt enligt första stycket gäller även fordran på framtida pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, när gäldenären övertagit ansvaret för pensionsfordringen under de betingelser som angivas i 23 och 26 §§ lagen den 1967 (nr) om tryggande av pensionsutfästelse m. m.

Beträffande fast egendom gäller förmånsrätten enligt denna paragraf först närmast efter de i 9 § angivna fordringarna.

11 §.

Därefter skola — — — — — är sagd.

Sedan uttages — — — — — innehållna beloppet.

Förmånsrätt efter vad i andra stycket sägs tillkomme pensionsstiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, för fordran varom i 2 § nämnda lag sägs, i den mån fordringen icke utgår med förmånsrätt enligt 4 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Äldre lag äger tillämpning i konkurs vari beslut om egendomsavtråde meddelats dessförinnan.

3) Förslag
till
Lag
om ändring i konkurslagen

Härigenom förordnas, att 28 a, 29, 100 och 139 §§ konkurslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 a §.

Har, på sätt i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser stadgas, beslut fattats om överföring av medel från aktiebolag, bankaktiebolag eller försäkringsaktiebolag till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse, som hör till bolaget, och finnas bolagets borgenärer därav hava lidit märklig skada, skall, om den balansräkning enligt vilken medlens överföring skett icke till registreringsmyndigheten eller, såvitt angår bankaktiebolag, till tillsynsmyndigheten inkommit tidigare än etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes, eller, där registrering av stiftelsen skett först efter det balansräkningen inkommit, registreringen icke ägt rum tidigare än nyss är sagt, överföringen av medlen på talan av konkursboet återgå.

Har gäldenären inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egenomsavträde meddelades överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom erhållit överskott på kapitalet, skall överskottet på talan av konkursboet återgå. Har gäldenären inom samma tid överlämnat medel till personalstiftelse, skola även dessa medel återgå till konkursboet.

29 §.

Har gäldenären — — — konkursboet åter.

Har borgenär — — — inteckningens dödande.

Vad sålunda — — — om konkursansökningen.

Vad i första stycket stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om överlämnande av medel till pensionsstiftelse.

100 §.

I konkurs — — — — — egendomsavträde meddelades.

Fordran må — — — — — till betalning.

¹ Senaste lydelse av 28 a § se 1955: 185 och av 29 § se 1955: 236.

Pensionsfordran må icke göras gällande till den del den gäldas av pensionsstiftelse.

139 §.

Vid upprättande — — — — — ortens pris.

I den mån fordran på ränta eller annan dylik förmån, som skall utgå under någons livstid, icke är förfallen å den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag, vari fordringen upptagits, är att räkna, varde fordringen efter en räntefot av fem för hundra om året uppskattad till sitt kapitalvärde å nämnda dag. Uppskattningen skall ske med användande av den dödlighets- och livslängdstabell för riket, som av vederbörande myndighet sist blivit utgiven.

Fordran på pension, som icke är förfallen till betalning den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna, uppskattas till det belopp, som motsvarar upplupen del av pensionsutfästelsen nämnda dag. Uppskattningen sker med ledning av 2 och 3 §§ lagen den 1967 (nr) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Fordran på ränta eller annan förmån, som skall utgå under någons livstid och som icke är förfallen till betalning förstnämnda dag, uppskattas med ledning av 3 § angivna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Äldre lag äger tillämpning i konkurs vari beslut om egendomsavtråde meddelats dessförinnan.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i utsökningslagen

Härigenom förordnas, att 110 och 149 §§ utsökningslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

110 §.

Fordran, som — — — — — äga rum.

Ränta eller annan dylik fordran, som ej är till kapitalet bestämd, varde efter samma räntefot uppskattad till sitt kapitalvärde å fördelningsdagen. Är fråga om livränta, skall uppskattningen ske med

Ränta eller annan dylik fordran, som ej är till kapitalet bestämd, uppskattas efter samma räntefot till sitt kapitalvärde å fördelningsdagen. Är fråga om livränta, skall uppskattningen ske med ledning av 3 § lagen

¹ Senaste lydelse av 110 och 149 §§ se 1912: 211.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

användande av den dödlighets- och livslängdstabell för riket, som av vederbörande myndighet sist blivit utgiven.

den 1967 (nr) om tryggande av pensionsut-
fästelse m. m.

149 §.

Skall ersättning — — — — — ortens pris.

Kapitalvärdets beräkning skall ske efter en räntefot av fem för hundra om året och, där rättigheten är någon för livstiden tillförsäkrad, med användande av den dödlighets- och livslängdstabell för riket, som av vederbörande myndighet sist blivit utgiven.

Kapitalvärdets beräkning skall ske efter en räntefot av fem för hundra om året. Rättighet, som är tillförsäkrad någon för livstiden, skall uppskattas med ledning av 3 § lagen den 1967 (nr) om tryggande av pensionsut-
fästelse m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Äldre lag äger tillämpning i fall då utmätning skett dessförinnan.

5) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117)

Härigenom förordnas, att 7 § bokföringslagen den 31 maj 1929 skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 §.

Inventariet skall upptaga den bokföringsskyldiges samtliga tillgångar i fastigheter, varulager, övriga lösören, fordringar, värdepapper, kontanta penningar och annat ävensom hans samtliga skulder, evad tillgångarna och skulderna ingå i rörelsen eller ej. De skola specificeras och för varje post skall värde därå utsättas. Lösören, som icke ingå i rörelsen, må dock upptagas i en post. Jämväl i övrigt må i en post sammanföras sinsemellan likartade

Inventariet skall upptaga den bokföringsskyldiges samtliga tillgångar i fastigheter, varulager, övriga lösören, fordringar, värdepapper, kontanta penningar och annat ävensom hans samtliga skulder, evad tillgångarna och skulderna ingå i rörelsen eller ej. De skola specificeras och för varje post skall värde därå utsättas. Lösören, som icke ingå i rörelsen, må dock upptagas i en post. Jämväl i övrigt må i en post sammanföras sinsemellan likartade

(Nuvarande lydelse)

tillgångar eller skulder, så framt de äro med åsatta värden överskådligt införda i handelsbok eller bilaga och hänvisning göres till boken eller bilagan. Tillgångar och skulder skola var för sig sammanräknas och skillnaden mellan slutsummorna utsättas.

Inom linjen skola angivas dels samtliga borgens- och övriga ansvarsförbindelser för annan, vilka den bokföringsskyldige iklätt sig, i den mån de icke upptagits bland skulderna, dels ock samtliga av den bokföringsskyldige ställda panter, evad förbindelserna eller panterna äga samband med rörelsen eller icke.

Bolag, som — — — — — hos bolagsman.

(Föreslagen lydelse)

tillgångar eller skulder, så framt de äro med åsatta värden överskådligt införda i handelsbok eller bilaga och hänvisning göres till boken eller bilagan. Tillgångar och skulder skola var för sig sammanräknas och skillnaden mellan slutsummorna utsättas. *Den bokföringsskyldiges pensionsåtaganden behöva ej upptagas bland skulderna.*

Inom linjen skola angivas *dels de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna*, dels samtliga borgens- och övriga ansvarsförbindelser för annan, vilka den bokföringsskyldige iklätt sig, i den mån de icke upptagits bland skulderna, dels ock samtliga av den bokföringsskyldige ställda panter, evad förbindelserna eller panterna äga samband med rörelsen eller icke.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968.

6) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 24 maj 1929 (nr 116)

om tillsyn över stiftelser

Härigenom förordnas, att 1—3 och 8 §§ lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)***1 §.**

Har någon anslagit egendom att såsom självständig förmögenhet fortvarande tjäna ett bestämt ändamål, skall den sålunda grundade stiftelsen anmälas hos Konungens

*(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Har någon anslagit egendom att såsom självständig förmögenhet fortvarande tjäna ett bestämt ändamål, skall den sålunda grundade stiftelsen anmälas hos Konungens

¹ Senaste lydelse av 2, 3 och 8 §§ se 1961: 585.

(Nuvarande lydelse)

befallningshavande i det län, där stiftelsens förvaltning huvudsakligen skall utövas.

(Föreslagen lydelse)

befallningshavande i det län, där stiftelsens förvaltning huvudsakligen skall utövas. *Beträffande pensionsstiftelse och personalstiftelse skall dock anmälan ske hos Konungens befallningshavande i det län, där arbetsgivaren har sitt hemvist.*

2 §.

Anmälningsplikt föreligger ej beträffande:

- 1) stiftelse, vars — — — — — i riksräkenskapsverket;
- 2) stiftelse, som — — — — — fastställt stadgar;
- 3) stiftelse, som — — — — — anordnad tillsyn;
- 4) stiftelse, anförtrodd — — — — — annat samfund;
- 5) stipendiestiftelse vid enskild undervisningsanstalt;
- 6) stiftelse till — — — — — vissa släkter;
- 7) stiftelse, vars — — — tiotusen kronor;

8) *stiftelse, varom i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser stadgas; samt*

9) stiftelse, som genom Konungens förordnande eller stiftarens föreskrift är undantagen från tillsyn enligt denna lag.

Anmälningsplikt föreligger dock städse beträffande *stiftelse, som avses i lagen med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse och icke är sådan stiftelse varom ovan under 8) förmåles.*

7) stiftelse, vars — — — tiotusen kronor; *samt*

8) stiftelse, som genom Konungens förordnande eller stiftarens föreskrift är undantagen från tillsyn enligt denna lag.

Anmälningsplikt föreligger dock städse beträffande *pensionsstiftelse och personalstiftelse.*

3 §.

Anmälningsplikt skall av stiftelsens styrelse fullgöras inom sex månader efter det styrelsen mottagit sitt uppdrag eller, där uppdraget mottagits under stiftarens livstid, inom sex månader efter hans död. *Pensionsstiftelse, som avses i 2 § andra stycket, skall av styrelsen alltid anmälas inom sex månader efter det styrelsen mottagit sitt uppdrag.*

Finnes vid — — — — — med styrelse.

Har vid — — — — — årets utgång.

Anmälningsplikt skall av stiftelsens styrelse fullgöras inom sex månader efter det styrelsen mottagit sitt uppdrag eller, där uppdraget mottagits under stiftarens livstid, inom sex månader efter hans död. *Pensionsstiftelse och personalstiftelse skola av styrelsen alltid anmälas inom sex månader efter det styrelsen mottagit sitt uppdrag.*

8 §.

Anmäld stiftelse skall stå under Konungens befallningshavandes tillsyn, där Konungens befallningsha-

Anmäld stiftelse skall stå under Konungens befallningshavandes tillsyn, där Konungens befallningsha-

(Nuvarande lydelse)

vande finner stiftelsen främja ett allmännyttigt ändamål. Konungens befallningshavande äge dock från tillsyn undantaga stiftelse, som redan är underkastad nöjaktig tillsyn eller för vilken tillsyn enligt denna lag eljest på grund av särskilda omständigheter finnes icke vara behövlig. Har stiftelses förmögenhet nedgått under tiotusen kronor, må Konungens befallningshavande jämväl undantaga stiftelsen från tillsyn, där ej fråga är om pensionsstiftelse som avses i 2 § andra stycket.

För stiftelse, som står under tillsyn enligt denna lag, gälle vad här nedan i 9—18 §§ stadgas.

(Föreslagen lydelse)

vande finner stiftelsen främja ett allmännyttigt ändamål. Konungens befallningshavande äge dock från tillsyn undantaga stiftelse, som redan är underkastad nöjaktig tillsyn eller för vilken tillsyn enligt denna lag eljest på grund av särskilda omständigheter finnes icke vara behövlig. Har stiftelses förmögenhet nedgått under tiotusen kronor, må Konungens befallningshavande jämväl undantaga stiftelsen från tillsyn, där ej fråga är om pensionsstiftelse eller personalstiftelse.

För stiftelse, som står under tillsyn enligt denna lag, gälle vad här nedan i 9—18 §§ stadgas. *I fråga om pensionsstiftelse och personalstiftelse gäller dock vad i 10 och 14 §§ stadgas med de ändringar och tillägg som följa av 16 och 17 §§ lagen den 1967 (nr) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m.*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968.

7) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705)

om aktiebolag

Härigenom förordnas, *dels* att 101 § 5 mom. lagen den 14 september 1944 om aktiebolag skall upphöra att gälla, *dels* att 9 § 2 mom., 67 § 1 mom., 68 §, 72 § 2 mom., 101 § 1 och 7 mom., 111 § 1 mom., 112 §, 113 § 1 mom., 156, 161 och 165 §§, 174 § 1 mom. samt 213 och 216 §§ samma lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

2 mom. Ej må — — — — — 177 §§ sägs.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta

¹ Senaste lydelse av 67 § 1 mom., 68 § och 174 § 1 mom. se 1946: 850 samt av 72 § 2 mom. se 1959: 253.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

om bildande av stiftelse enligt lagen
om aktiebolags pensions- och andra
personalstiftelser eller om överföring
av vinstmedel till sådan stiftelse.

67 §.

1 mom. Beslut om — — — — — rättens tillstånd.

Rättens tillstånd — — — — — ansökningen bifallen.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Om ansökan, — — — — — till registreringsmyndigheten.

Rättens beslut, — — — — — av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall — — — — — blivit registrerat.

68 §.

Innefattar beslut — — — — — svarande belopp.

Ansökan om — — — — — äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning; men skall, där vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlægga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphöre, när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut, — — — — — av lagakraftbevis.

72 §.

2 mom. Vid tillämpning — — — — — mot totalförlust.

Har för — — — — — bland skulderna.

Belopp, som upptagits under rubriken Avsatt till pensioner, räknas icke heller som skuld i den mån

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

det överstiger det belopp, under vilket posten jämlikt 7 § första stycket lagen den 1967 (nr) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. icke får nedbringas.

Där förskott — — — — — är tillverkat.

101 §.

Vid uppställande — — — — — nedan iakttagas.

1 mom. Följande poster — — — — — god köpmannased:

A. Bland tillgångarna.

— — — — — för räkenskapsåret.

B. Bland skulderna.

I. Aktiekapitalet, reservfonden — — — — — för sig.

II. Värdeminskningskonton med — — — särskilda tillgångsposterna.

III. Långfristiga skulder.

III. Långfristiga skulder.

1. obligationslån;

1. pensionsskuld som redovisas under rubriken Avsatt till pensioner;

2. andra långfristiga skulder.

2. obligationslån;

3. andra långfristiga skulder.

IV. Kortfristiga skulder.

— — — — — kortfristiga skulder.

V. Oguldna, på — — — — — före balansdagen.

VI. Vinst å

— — — — — för räkenskapsåret.

Har bolag — — — — — god köpmannased.

7 mom. Inom linjen — — — — — dess slag.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

Inom linjen skola ock angivas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna.

111 §.

1 mom. Det åligger — — — — — vara erforderliga.

Revisorerna hava — — — — — mot bolagsordningen.

Om det — — — — — sådant förbehåll.

Styrelsen och — — — — — direktör vägras.

Hör till bolaget stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall revisorernas granskning avse jämväl stiftelsens förvaltning samt dess räkenskaper; och skall

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

vad i fjärde stycket är stadgat beträffande bolagets styrelse och verkställande direktör äga motsvarande tillämpning å styrelse eller god man för stiftelsen.

112 §.

Revisorerna skola — — — — — till revisionsberättelsen.

Där stiftelse, som i 111 § 1 mom. sägs, står under särskild förvaltning, skola revisorerna, samtidigt med överlämnande till bolagets styrelse av revisionsberättelsen, till styrelsen eller gode mannen för stiftelsen överlämna särskilt yttrande rörande granskningen av stiftelsens förvaltning och räkenskaper.

113 §.

1 mom. Revisionsberättelsen skall — — — aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall — — — eller skuldregleringsfond.

Har uppskrivning — — — — — i revisionsberättelsen.

Hör till bolaget stiftelse, varom i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser sägs, skola revisorerna i sin berättelse jämväl yttra sig om granskningen av stiftelsens förvaltning och dess räkenskaper.

Revisor, som — — — — särskild revisionsberättelse.

156 §.

Det åligger — — — — — och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för aktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till värde som skall beräknas enligt vad i 100 § 4 mom. andra stycket är stadgat. Om vid värdets bestämmande hänsyn tagits därtill att vissa tillgångar eller slag av tillgångar skäligen må antagas kunna försäljas i ett sammanhang, skall det anmärkas i balansräkningen. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra perso-

I inventarium och balansräkning för aktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till värde som skall beräknas enligt vad i 100 § 4 mom. andra stycket är stadgat. Om vid värdets bestämmande hänsyn tagits därtill att vissa tillgångar eller slag av tillgångar skäligen må antagas kunna försäljas i ett sammanhang, skall det anmärkas i balansräkningen. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för aktiebolag i likvidation gälla vad i

(Nuvarande lydelse)

nalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för aktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola — — — — till likvidationsrevisorerna.

(Föreslagen lydelse)

7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

161 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 112 § första stycket och 113 § 1 mom. är stadgat. *Hör till bolaget stiftelse som i 111 § 1 mom. sägs, skall 112 § andra stycket äga motsvarande tillämpning.*

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 112 § första stycket och 113 § 1 mom. är stadgat.

165 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna samt, där god man förordnats, till denne. Likvidationsrevisorerna hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisions-

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna samt, där god man förordnats, till denne. Likvidationsrevisorerna hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisions-

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

berättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 112 § första stycket och 113 § 1 mom. är stadgat. *Hör till bolaget stiftelse som i 111 § 1 mom. sägs, skall 112 § andra stycket äga motsvarande tillämpning.*

berättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 112 § första stycket och 113 § 1 mom. är stadgat.

Efter det — — — — — nämnda handlingar.

174 §.

1 mom. Äger moderbolag — — — — rättens tillstånd.

Inom fyra — — — — — fusion förfallen.

Senast fyra — — — — — till registreringsmyndigheten.

Rättens beslut — — — — — av lagakraftbevis.

När rättens — — — — — av moderbolaget.

Hör till dotterbolaget stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall vad i nämnda lag är stadgat rörande överförande av aktiebolags personalstiftelse till annat aktiebolag äga tillämpning vid fusionen. Rättens tillstånd till fusionsavtalets verkställande må ej meddelas, med mindre det styrkes, att tillsynsmyndigheten givit sitt tillstånd till stiftelsens överförande till moderbolaget. Anmälan för registrering rörande stiftelsens överförande skall göras samtidigt med anmälan varom i fjärde stycket stadgas.

Hör till dotterbolaget pensionsstiftelse eller personalstiftelse, gäller om stiftelsens överförande till moderbolaget vad i lagen den

1967 (nr) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. är stadgat.

213 §.

Med dagsböter — — — — — till aktieägare;

5. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 98, 146 eller 154 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 100 §, 101 § 2—7 mom., 102 § första stycket, 103 § eller 146 §;

6. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräk-

5. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 98, 146 eller 154 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 100 §, 101 § 2—4, 6 och 7 mom., 102 § första stycket, 103 § eller 146 §;

6. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräk-

(Nuvarande lydelse)

ning eller förvaltningsberättelse, som avses i 156, 160 eller 165 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum; så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning, som avses i 172 §, uppsåtligen förfar i strid mot vad som stadgas i 146 § samt 100 § eller 101 § 2—7 mom.;

7. revisor, likvidationsrevisor — — —

8. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 112 § andra stycket, 161 § eller 165 § överlämnats till styrelse eller god man för stiftelse som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

216 §.

Med dagsböter — — — — —

7. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 112 §, 113 § 1 mom. fjärde stycket, 127 § fjärde stycket, 154 § andra stycket eller i 154 § tredje stycket, jämfört med 112 § eller 113 § 1 mom. fjärde stycket, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 161 § första punkten, tredje punkten, jämförd med 112 § första stycket eller 113 § 1 mom. fjärde stycket, eller fjärde punkten eller 165 § första stycket femte punkten, sjätte punkten, jämförd med 112 § första stycket eller 113 § 1 mom. fjärde stycket, eller sjunde punkten eller 172 § tredje stycket finnes stadgat;

8. god man — — — tredje stycket;

9. ledamot i styrelse eller god man för aktiebolags personalstiftelse, där han underlåter att iakttaga vad honom enligt 111 § 1 mom. femte stycket åligger; samt

10. förvaltare i aktiebolags konkurs, som bryter mot vad i 169 § tredje stycket är stadgat.

(Föreslagen lydelse)

ning eller förvaltningsberättelse, som avses i 156, 160 eller 165 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum; så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning, som avses i 172 §, uppsåtligen förfar i strid mot vad som stadgas i 146 § samt 100 § eller 101 § 2—4, 6 och 7 mom.;

— därtill föreligger.

fjärde stycket;

7. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 112 §, 127 § fjärde stycket, 154 § andra stycket eller i 154 § tredje stycket, jämfört med 112 §, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 161 § första punkten, tredje punkten, jämförd med 112 § första stycket, eller fjärde punkten eller 165 § första stycket femte punkten, sjätte punkten, jämförd med 112 § första stycket, eller sjunde punkten eller 172 § tredje stycket finnes stadgat;

8. god man — — — tredje stycket; samt

9. förvaltare i aktiebolags konkurs, som bryter mot vad i 169 § tredje stycket är stadgat.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Där föreskrift — — — — — allenast denne.

Förseelse mot — — — — — varje aktieägare.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Äldre lag äger tillämpning på aktiebolag som är i likvidation vid lagens ikraftträdande.

8) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse

Härigenom förordnas, *dels* att 94 § 2 mom. och 105 § lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse skall upphöra att gälla, *dels* att 10 § 2 mom., 62 § 1 mom., 63 §, 94 § 4 mom. samt 145, 146, 148, 153, 157, 326 och 329 §§ samma lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

10 §.

2 mom. Ej må — — — — — 65 § sägs.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta om bildande av stiftelse enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser eller om överföring av vinstmedel till sådan stiftelse.

62 §.

1 mom. Beslut om — — — — — rättens tillstånd.

Rättens tillstånd — — — — — ansökningen bifallen.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedläggningen av aktiekapitalet.

Om ansökan — — — — — till försäkringsinspektionen.

Rättens beslut — — — — — av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall — — — — — blivit registrerat.

¹ Senaste lydelse av 329 § se 1961: 610.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

63 §.

Innefattar beslut — — — — — svarande belopp.

Ansökan om — — — — — äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgöra fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning till aktieägarna; men skall, där sådan vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlagga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphöra när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut — — — — — av lagakraftbevis.

94 §.

4 mom. Inom linjen — — — — — bland skulderna.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

Inom linjen skola ock angivas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna.

145 §.

Å den bolagsstämma — — — — — hans ställe.

Vad i 29 §, 99 § tredje, fjärde och femte styckena, 100 §, 101 §, 102 § 1 mom., 105 § första stycket och 114 § är stadgat om revisor och suppleant för revisor, om revisors rättigheter och skyldigheter samt om anmälan eller meddelande för registrering beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevi-

Vad i 29 §, 99 § tredje, fjärde och femte styckena, 100 §, 101 §, 102 § 1 mom. och 114 § är stadgat om revisor och suppleant för revisor, om revisors rättigheter och skyldigheter samt om anmälan eller meddelande för registrering beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevisor och suppleant,

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sor och suppleant, där ej annat följer av vad här nedan är stadgat.

där ej annat följer av vad här nedan är stadgat.

Angående likvidationsrevisor — — — — — i 290 §.

146 §.

Då bolaget — — — — — å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola — — — redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens och verkställande direktörens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till försäkringsinspektionen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla vad i 91—96, 102—105, 113, 118, 120—124 och 284 §§ är stadgat. Omfattar den tid, för vilken redovisning skall avgivas enligt första stycket, även föregående räkenskapsår, skall särskild redovisning avgivas för nämnda år och skall därvid jämväl 97 § äga tillämpning.

I fråga om styrelsens och verkställande direktörens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till försäkringsinspektionen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla vad i 91—96, 102—104, 113, 118, 120—124 och 284 §§ är stadgat. Omfattar den tid, för vilken redovisning skall avgivas enligt första stycket, även föregående räkenskapsår, skall särskild redovisning avgivas för nämnda år och skall därvid jämväl 97 § äga tillämpning.

148 §.

Det åligger — — — — — och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation skola beträffande tillgångar och skulder som avses i 296 § där omnämnda värdering och beräkning följas. Andra tillgångar skola upptagas till värde som skall beräknas enligt vad i 93 § 1 mom. andra stycket är stadgat. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. *Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post.* I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

I inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation skola beträffande tillgångar och skulder som avses i 296 § där omnämnda värdering och beräkning följas. Andra tillgångar skola upptagas till värde som skall beräknas enligt vad i 93 § 1 mom. andra stycket är stadgat. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för försäkringsaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola — — — — — till likvidationsrevisorerna.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

153 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 §, 104 § 1 mom. och 105 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 105 § sägs, skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

157 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 §, 104 § 1 mom. och 105 § andra stycket andra punkten är stadgat. Hör till bolaget stiftelse som i 105 § sägs,

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas återställande och förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 § och 104 § 1 mom. är stadgat.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande och deras förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad i 103 §, och 104 § 1 mom. är stadgat.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skall vad i andra stycket första punkten av samma paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Efter det — — — — — nämnda handlingar.

Angående insändande — — — — — 284 § stadgas.

326 §.

Med dagsböter — — — — — är delägare;

4. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning, förvaltningsberättelse eller redogörelse, som avses i 91 eller 97 § eller 205 §, jämförd med 91 och 97 §§, eller 139, 146 eller 241 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 93 §, 94 § 2—5 mom., 95 §, 96 §, 97 § första stycket första punkten eller 139 § eller 205 § jämförd med 93 § 1—5, 7 och 8 mom., 94 § 3—5 mom., 95 §, 96 § samt 97 § första stycket första punkten;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 148, 152, 157, 243, 247 eller 252 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum, så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning enligt 163 eller 259 § uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 139 § samt 93 § eller 94 § 2—5 mom.;

6. revisor eller — — — — — därtill föreligger.

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 105 § andra stycket första punkten, 153 § eller 157 § överlämnas till styrelse eller god man för stiftelse som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

329 §.

Med dagsböter — — — — — 156 § andra stycket.

3. ledamot i styrelse eller god man för försäkringsaktiebolags personalstiftelse, där han underlåter att iakt-

4. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning, förvaltningsberättelse eller redogörelse, som avses i 91 eller 97 § eller 205 §, jämförd med 91 och 97 §§, eller 139, 146 eller 241 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 93 §, 94 § 3—5 mom., 95 §, 96 §, 97 § första stycket första punkten eller 139 § eller 205 § jämförd med 93 § 1—5, 7 och 8 mom., 94 § 3—5 mom., 95 §, 96 § samt 97 § första stycket första punkten;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 148, 152, 157, 243, 247 eller 252 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum, så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning enligt 163 eller 259 § uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 139 § samt 93 § eller 94 § 3—5 mom.;

— — — — — därtill föreligger.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

taga vad honom enligt 105 § första stycket åligger.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968. Äldre lag äger tillämpning på försäkringsaktiebolag som är i likvidation vid lagens ikraftträdande.

9) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 1 juni 1951 (nr 308)

om ekonomiska föreningar

Härigenom förordnas, *dels* att i 17 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar skall införas ett nytt moment, betecknat 2 mom., av nedan angiven lydelse *dels* att 2 mom. samma paragraf skall erhålla beteckningen 3 mom., *dels* att 41 § 1 och 4 mom. samt 97 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

17 §.

2 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall belopp, som upptagits under rubriken *Avsatt till pensioner*, ej räknas som skuld i den mån det överstiger det belopp, under vilket posten jämlikt 7 § första stycket lagen den 1967 (nr) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. icke får nedbringas.

41 §.

Vid uppställande — — — — — nedan iakttagas.

1 mom. Följande poster — — — — — anses påkallat:

A. Bland tillgångarna.

— — — — — för räkenskapsåret.

B. Bland skulderna.

I. Långfristiga skulder.

I. Långfristiga skulder.

1. pensionsskuld som redovisas under rubriken *Avsatt till pensioner*;

2. andra långfristiga skulder.

II. Kortfristiga skulder.

III. Oguldnadsskatter — — — — — räkenskapsårets utgång.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

IV. Eget kapital.

— — — — — för räkenskapsåret.

4 mom. I balansräkningen — — — — — egendomens slag.

I balansräkningen skall ock anmärkas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen. Pensionsförpliktelse, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, skall fortfarande redovisas som sådan.

I balansräkningen skola ock anmärkas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna.

97 §.

Senast fyra — — — — — till länsstyrelsen.

Rättens beslut — — — — — av lagakraftbevis.

När rättens — — — — — fusionen genomförd.

Hör till den överlåtande förening-
en pensionsstiftelse eller personal-
stiftelse, gäller om stiftelsens över-
förande till den övertagande för-
eningen vad i lagen den
1967 (nr) om tryggande av pen-
sionsutfästelse m. m. är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1968.

Inledning

Enligt lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (1937 års lag) äger aktiebolag att till särskild pensionsstiftelse avsätta vinstmedel i den formen att de avsätta medlen redovisas som en stiftelsens fordran hos bolaget och en motsvarande skuld i bolagets balansräkning. Genom att avsättningen sker på detta sätt kan bolaget i sin rörelse behålla de belopp som motsvarar avsättningarna. Stiftelse, som bildats med stöd av 1937 års lag och är underkastad den i lagen givna regleringen, brukar kallas *bunden* stiftelse.

Vid sidan av de bundna stiftelserna har bildats pensionsstiftelser med stöd av allmänna stiftelserättsliga grundsatser. Dessa stiftelser brukar kallas *fria* stiftelser och utmärks bl. a. av att avsättningen betraktas som en bokföringsmässig kostnad och inte som en vinstdisposition. Avsättningen tar sig vanligen uttryck i en revers på skuldbeloppet, som överlämnas till stiftelsen.

Pensionsstiftelse, som inte har annan tillgång än en sådan fordran hos

arbetsgivaren, kallas i fortsättningen *reversstiftelse*, oavsett om stiftelsen är bunden eller fri. Stiftelse med andra tillgångar kallas *realstiftelse*.

Den nuvarande ordningen med bundna resp. fria revers- och realstiftelser har utsatts för allvarlig kritik. För att söka finna en lösning på de problem som uppstått bl. a. på grund av den bristande enhetligheten tillsattes år 1954 en utredning, som antog namnet pensionsstiftelseutredningen. Utredningsarbetet fick vila under tiden november 1956—den 30 september 1959 i väntan på de allmänna pensionsfrågornas lösning. När arbetet inom utredningen återupptogs, inriktades det på anpassningen till den då beslutade allmänna tilläggspensioneringen samt på vissa andra frågor, som ansågs brådskande. Utredningen avgav i april 1961 betänkandet »Pensionsstiftelser I» (SOU 1961:14), som efter vederbörlig behandling (prop. 1961:177, L¹U 50, rskr 387; prop. 1961:178, BevU 78, rskr 389) ledde till lagen den 8 december 1961 (nr 583) med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse samt vissa ändringar (SFS 1961:586) i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Med hänsyn bl. a. till att 1961 års lag var av provisorisk karaktär inriktades utredningsarbetet i fortsättningen på en förutsättningslös prövning av rättsområdet i hela dess vidd. Det slutliga resultatet av utredningen föreligger i ett i juni 1965 avgivet betänkande »Pensionsstiftelser II. Lagförslag om tryggnad av privata pensioner m. m.» (SOU 1965:41).¹ I betänkandet, som är enhälligt, föreslås att reversstiftelserna avskaffas. I stället skall arbetsgivaren kunna redovisa sin pensionsskuld på en särskild post i balansräkningen, benämnd Avsatt till pensioner. Realstiftelser föreslås däremot skola bestå och få en självständigare ställning gentemot arbetsgivaren. Fordran på pension föreslås få förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs. Betänkandet innehåller också förslag till en särskild lag om personalstiftelse.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, lagberedningen, kammarrätten, riksförsäkringsverket, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, patent- och registreringsverket, kommerskollegium, riksskattenämnden, bokföringsutredningen, aktiebolagsutredningen, ordföranden i företagsskatteutredningen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län, allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges redareförening, Kooperativa förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen

¹ Betänkandet är undertecknat av professor Folke Schmidt, ordförande, ombudsmannen i Landsorganisationen i Sverige Bertil Bolin, direktören i Sveriges juristförbund Styrbjörn von Feilitzen, Industriens skattesakkunnige docenten Dag Helmers, direktören i Försäkringsbolaget Pensionsgaranti, ömsesidigt, Sven Hydén, departementsrådet i finansdepartementet Sture Lundell, landskamreraren Gösta Löfstedt samt advokaten Axel Wahlberg.

(SAF), Svenska bankföreningen, Familjeföretagens förening, Svenska sparbanksföreningen, Svenska livförsäkringsbolags förening, Svensk industriförening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Taxeringsnämndsordförandenäs riksförbund, Sveriges advokatsamfund, Föreningen auktoriserade revisorer samt Enskilda företags tjänstepensionärsförbund.

Av kommerskollegium har överlämnats yttranden från vissa av rikets handelskamrar. Sveriges arbetsledareförbund (SALF) har inkommit med särskilt yttrande.

Sveriges industriförbund, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska livförsäkringsbolags förening, Svenska arbetsgivareföreningen samt Stockholms handelskammare har gemensamt åberopat yttrande av delegerade för vissa näringsorganisationer, kallade Näringslivets skattedelegation. I detta yttrande har SHIO förklarat sig instämma i huvudsak. Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk har som gemensamt yttrande åberopat utlåtande av Lantbrukets skattedelegation.

Beträffande gällande rätt, innehållet i pensionsstiftelseutredningens betänkande och remissyttrandena däröver får utskottet hänvisa till propositionen s. 42—81.

Departementschefen vid lagrådsremissen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande allmänna synpunkter.

Inledning. I vårt land förekommer vid sidan av den allmänna pensioneringen en omfattande privat pensionering som har sin grund i arbetsgivares pensionsutfästelser till sina anställda. En arbetsgivare kan säkerställa sina pensionsutfästelser genom att teckna pensionsförsäkring. Han kan också svara för sina utfästelser med den egna förmögenheten.

En arbetsgivares utfästelse om ålderspension ger redan under arbetstagarens yrkesaktiva ålder upphov till vissa rättsverkningar. En sådan verkan är att den del av pensionen som arbetstagaren tjänar in under ett år utgör en kostnad för arbetsgivaren och bildar en successivt växande skuldpost. Denna kan redovisas i balansräkningen. Enligt gällande skatteregler åtnjuter arbetsgivaren emellertid rätt till avdrag för denna skuldökning vid taxering till inkomstskatt endast under förutsättning att han avsätter motsvarande medel till en särskild pensionsstiftelse. Avsättningen kan fullgöras antingen genom överföring av kontanter eller andra medel eller ock-

så genom överlämnande av en av arbetsgivaren utställd revers. I det sistnämnda fallet föreligger dock avdragsrätt endast om arbetsgivaren är aktiebolag, ekonomisk förening, ömsesidigt försäkringsbolag eller sparbank. Består stiftelsens tillgångar av enbart fordringar mot arbetsgivaren, kallas stiftelsen reversstiftelse. Har stiftelsen även andra tillgångar kallas den realstiftelse.

Flertalet pensionsstiftelser är av typen reversstiftelse. Av de belopp som sammanlagt avsatts till pensionsstiftelser — omkring 7,5 miljarder kr. — beräknas omkring 6 miljarder kr. utgöra reversfordringar och återstoden andra tillgångar.

Det avgörande skälet till att en arbetsgivare ofta föredrar att avsätta årets pensionskostnad till en reversstiftelse framför att betala premier till en försäkringsinrättning eller inrätta en s. k. realstiftelse är önskemålet att kunna förfoga över det kapital som motsvarar premierna. Tecknar han försäkring, måste kapitalet föras över till försäkringsinrättningen och förvaltas hos denna enligt de regler som gäller för placeringen av försäkringsfonden för livförsäkringar. Arbetsgivaren kan inte räkna med att säkert få återlåna överlämnade medel. En avsättning till realstiftelse innebär lika så att arbetsgivaren avstår från de avsatta medlen, låt vara att dessa ofta kan lånas tillbaka. Fullgör arbetsgivaren däremot avsättningen till en pensionsstiftelse med revers, kan kapitalet ligga kvar och användas i arbetsgivarens rörelse.

Pensionsstiftelsen har emellertid inte till enda uppgift att vara ett instrument för arbetsgivaren när det gäller att reservera medel för privata pensioner med rätt till skatteavdrag för avsättningen. Stiftelsen skall också tjäna syftet att trygga arbetstagarnas pensionsrätt. Har stiftelsen bildats enligt 1937 års lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (bunden stiftelse), åtnjuter fordringen förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken, i den mån den inte utgår med förmånsrätt enligt samma kap. 4 §. Av det totala antalet pensionsstiftelser, omkring 9 000, är det emellertid endast en tiondel som är bundna. Övriga, s. k. fria stiftelser, åtnjuter ingen förmånsrätt. Har stiftelsen reelltillgångar, utgör dessa trygghet för pensionsfordringarna.

Behovet av ny lagstiftning. Den nuvarande ordningen med både bundna och fria stiftelser samt revers- och realstiftelser har utsatts för allvarlig kritik. Denna har framför allt riktat sig mot reversstiftelserna och gått ut på att dessa utgör ett bräckligt skydd för arbetstagarnas pensionsfordringar. Är arbetsgivarens företag bärkraftigt, anses arbetstagarna inte behöva utnyttja stiftelsen, eftersom arbetsgivaren ändå kan infria sina pensionsutfästelser. Är arbetsgivaren insolvent och går i konkurs, är stiftelsens fordran normalt inte mera värd än vilken fordran som helst. Detta är åtminstone fallet i fråga om de fria stiftelserna, som saknar förmånsrätt för

sina fordringar. De fria stiftelserna anses därför inte fylla någon reell uppgift från trygghandesynpunkt. Vidare har erinran riktats mot att det finns två stiftelsetyper som följer skilda regler. Detta gäller som redan nämnts bl. a. förmånsrätten. För de fria stiftelsernas del saknas också regler om t. ex. styrelse och likvidation och om stiftelsens överförande till annan arbetsgivare i samband med fusion m. m. Särskilt bristen på regler för överförande av stiftelse från en arbetsgivare till en annan har känts besvärande för näringslivet. Även bevakningsproceduren i arbetsgivarens konkurs är en annan för de fria stiftelserna än för de bundna stiftelserna. Det har likaså väckt kritik, att lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser betraktar avsättning till bunden stiftelse som en vinstdisposition och inte som en kostnad. Detta synsätt har kommit till uttryck även i konkurslagen, där avsättning till bunden stiftelse kan återvinnas under samma tidsperiod som gåva.

De bundna stiftelserna har stått under tillsyn alltsedan deras tillkomst. De fria stiftelserna har däremot tidigare inte varit underkastade obligatorisk tillsyn. Först efter utredningens tidigare förslag infördes genom 1961 års lagstiftning bestämmelser om sådan tillsyn även för dem. Men tillsynen utövas av olika myndigheter. Bunden stiftelse står under tillsyn av försäkringsinspektionen, medan fri stiftelse står under länsstyrelsens tillsyn.

Slutligen inverkar olika skatterättsliga regler på bedömandet av de båda stiftelsetyperna. I kommunalskattelagen regleras de förutsättningar under vilka avsättning får göras med revers för att rätt till avdrag för avsättningen skall föreligga vid taxeringen. Reglerna innehåller bl. a. vissa begränsningar i avsättningsbeloppens storlek. Vidare föreskrivs skyldighet att återföra överskottsmedel i stiftelse till beskattning. Dessa skatterättsliga regler sätter i flera avseenden en prägel på stiftelserna, som skiljer sig från vad som följer av den civilrättsliga lagstiftningen.

De nu anförda omständigheterna har gjort en översyn av formerna för den privata pensioneringen behövlig. Denna översyn har verkställts av pensionsstiftelseutredningen. På grundval av ett första betänkande av utredningen antogs år 1961 lagen med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse och i anslutning därtill vissa ändringar i annan lagstiftning. Med 1961 års lagstiftning avsågs att lösa vissa problem rörande anpassningen av pensionsstiftelsernas verksamhet till det ändrade läge som uppstått på tjänstepensioneringens område i och med den allmänna tilläggs pensioneringens tillkomst. Lagstiftningen tog sikte även på vissa andra civilrättsliga och skatterättsliga frågor som ansågs särskilt brådskande. Lagen innebär bl. a. att det i pensionsstiftelserna skall kvarhållas så mycket av befintliga medel som fordras för att säkerställa utgående pensioner och utfästelser om pension (stiftelsens pensionsreserv). Vidare ges regler om användning av pensionsstiftelsens överskottsmedel. Dessa kan anlitas dels till gottgörelse åt

arbetsgivaren för dennes utgifter för pensionering och för ändamål som står nära pensionering och dels till överföring från en pensionsstiftelse till en annan hos samma arbetsgivare. Därmed ges möjligheter för arbetsgivare att gottgöra sig för avgifter till allmän tilläggspension och att föra över medel till stiftelse som bildats för att trygga ITP-pension.

Den år 1961 tillkomna lagstiftningen har delvis provisorisk karaktär. I sitt andra betänkande, som avgavs år 1965, har utredningen gjort en förutsättningslös och samlad prövning av rättsområdet i hela dess vidd. I huvudsak går utredningens förslag ut på att reversstiftelseformen utmönstras och ersätts med möjlighet för arbetsgivare att under vissa förutsättningar föra upp en spärrad och avdragsgill skuldpost för pensioner i balansräkningen, benämnd »Avsatt till pensioner». Stiftelseformen kräver enligt förslaget avsättning med kontanta medel eller liknande för pension eller andra ändamål än pensionering. Vidare föreslås arbetstagarnas pensionsfordringar bli utrustade med viss förmånsrätt genom bestämmelser i 17 kap. handelsbalken. Förslaget bygger på tanken att särskilda regler om likvidation, fusion, tillsyn m. m. blir onödiga i fråga om sådan avsättning för pensionering, vilken redovisas som en skuldpost i bokföringen, och att motsvarande regler i fråga om realstiftelserna kan förenhetligas och förenklas. Genom att skuldposten under straffansvar spärras intill måttet för pensionsreserven avses pensionsfordringarna bli effektivt tryggade.

Utredningens förslag är enhälligt och har tillkommit efter överläggningar med bl. a. företrädare för arbetsmarknadens olika huvudorganisationer. Förslaget har i stort fått ett gynnsamt mottagande av remissinstanserna. Alldeles särskilt gäller detta förslaget att avskaffa reversstiftelserna. Under remissbehandlingen har också uttalats bl. a., att lagförslaget medför avsevärda lagtekniska och administrativa fördelar och att det särskilt genom samordningen mellan civilrätt och skatterätt bör kunna bringa ordning och reda på åtskilliga punkter som hittills varit bristfälligt reglerade eller i övrigt oklara.

Viss tvekan om behovet av ny lagstiftning i enlighet med utredningens uppläggning har anmälts av kammarrätten och en länsstyrelse. De menar att en lagstiftning i ämnet skulle ha fyllt en vida större uppgift, om den kommit till stånd tidigare, innan de stora pensionsfrågorna vunnit sin lösning. Lagberedningen har avstyrkt förslaget. Beredningen anser, att utredningen gått väsentligt längre än som i nuvarande läge är påkallat från tryggandesynpunkt. Särskilt anses detta gälla utredningens förslag om förmånsrätt. Enligt beredningen hade det bort undersökas, om det inte varit möjligt att bygga vidare på nuvarande ordning med pensionsstiftelser och avlägsna påtalade brister genom adekvata jämkningar i lagstiftningen. Beredningen menar, att många omständigheter av både teknisk och praktisk art talar för att bevara stiftelsekonstruktionen, alternativt i form av en enhetsstiftelse.

Det är uppenbart att utbyggnaden av den allmänna pensioneringen och de i anslutning därtill träffade centrala överenskommelserna på arbetsmarknaden om kompletterande privat tilläggpensionering, särskilt ITP-planen, minskat betydelsen av en lagreform inom pensionsstiftelseväsendet. Av särskilt intresse är att de omkring 1 800 pensionsstiftelser, som bildats med anledning av ITP-planen för att trygga ålderspension enligt nämnda plan, fått sin faktiska tryggandefunktion stärkt genom garantiåtagande från det särskilt inrättade Försäkringsbolaget Pensionsgaranti ömsesidigt (FPG/PRI-systemet). ITP-planen och dess efterföljare synes därmed för näringslivets anställda innebära en tillfredsställande garanti för den pensionsrätt som avses med planerna.

Att märka är emellertid, att bestående fria och bundna stiftelser av äldre typ, dvs. de som bildats före nyssnämnda överenskommelser, är omkring 7 000 till antalet och avser pensionsfordringar till ett sammanlagt belopp om ca 6 miljarder kr., medan PRI-stiftelserna inte är flera än omkring 1 800 och ännu inte avser fordringar till högre belopp än omkring 1,8 miljarder kr. Man måste därför anta, att de problem som nu vidlåder pensionsstiftelseväsendet kommer att utgöra kännbara olägenheter under en ganska lång övergångstid, sannolikt minst omkring 40 år. Härtill kommer att den nuvarande ordningen är behäftad med brister, som är kännbara även för PRI-stiftelserna. Att utvecklingen medfört, att nuvarande brister till viss del fått karaktär av övergångsproblem, utgör därför enligt min mening inte skäl nog för att avstå från en mer omfattande reform av stiftelseväsendet.

Syftet med den föreslagna lagreformen är att såvitt möjligt skapa trygghet för privata pensionsfordringar i former som inte innebär onödiga ekonomiska eller praktiska påfrestningar för näringslivet. En sådan reform torde väl, som lagberedningen framhållit, kunna nås efter andra och delvis mindre genomgripande linjer än dem utredningen följt. En ny analys av problematiken med sikte på andra lösningar förutsätter emellertid ytterligare utredningsarbete under medverkan av företrädare för arbetsmarknadens organisationer. Det föreliggande utredningsförslaget, som tillkommit under sådan medverkan, är enhälligt och har i huvudsak vunnit remissinstansernas stöd. Förslaget innebär en avsevärd rationalisering av formerna för den privata tjänstepensioneringen. Jag anser därför att frågan om tryggnad av privata pensioner bör lösas på grundval av utredningsförslaget. I vissa avseenden bör dock modifikationer ske. Enligt min mening bör avvägningen mellan arbetsgivar- och arbetstagarintressena ske mot bakgrund av följande synpunkter.

Systemet med bundna och fria revers- och realstiftelser som instrument för pensionering har visat sig svåröverskådligt och invecklat. Särskilt har kritik riktats mot reversstiftelserna. En förenkling av formerna för den privata arbetstagarpensioneringen är därför av behovet påkallad, inte minst

för att underlätta rationaliseringssträvandena inom näringslivet. Här har den föreslagna omvandlingen av reversstiftelse till särskild, spärrad skuldpost i bokföringen sin största betydelse. Jag ämnar föreslå att utredningsförslaget i huvudsak följs i denna del.

De nuvarande stiftelserna erbjuder inte i och för sig något fullt tillfredsställande mått av trygghet för pensionsfordringarnas infriande. För reversstiftelsernas del synes den viktigaste trygghetsfaktorn ligga däri att kretsen av stiftare i praktiken — med hänsyn till rätten att göra avdrag vid taxering — är begränsad till aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra, som genom lagstiftning omfattas av vissa konsolideringskrav till borgenärernas skydd. De stiftelser, övervägande reversstiftelser, som tryggar åtaganden enligt ITP-planen, bereder emellertid med hänsyn till den inbyggda FPG-kreditförsäkringen en i det närmaste fullständig trygghet för fordringarnas infriande i fall av arbetsgivarens obestånd. Anslutningen till allmänna pensionsplaner ökar och det finns skäl anta, att man om några decennier inte behöver räkna med andra pensionsfordringar än sådana som är kreditförsäkrade. Möjligheterna att effektivt trygga sådana äldre pensionsfordringar som inte är garanterade på detta sätt synes vara mer begränsade. En så vidsträckt förmånsrätt som utredningen föreslagit synes inte böra införas av skäl som närmare skall utvecklas i det följande. Den särskilda skuldföringsmetoden bereder som sådan inte större trygghet än en reversstiftelse. Viktigt är därför att kretsen av arbetsgivare, som får använda den nya metoden, begränsas till de rättssubjekt för vilka de förut nämnda konsolideringskraven till borgenärernas skydd gäller. Vad angår de pensionsstiftelser som avses få bestå för framtiden, s. k. realstiftelser, finns vissa möjligheter att genom reformen förbättra deras tryggande-funktion. Detta bör enligt min mening ske genom att stiftelserna ges en väsentligt självständigare ställning i förhållande till arbetsgivaren än f. n.

Av betydelse från tryggandesynpunkt är slutligen de särskilda regler jag vill föreslå för det fall att arbetsgivaren upphör med sin rörelse.

De nu i korthet redovisade reformerna avses skola inrymmas i en särskild lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m., som ersätter 1937 och 1961 års lagar på området. I den nya lagen bör också upptagas vissa regler om arbetsgivares stiftelse med annat ändamål än pensionering, s. k. personalstiftelse, och om tillsyn över pensions- och personalstiftelse. Som en följd av reformen bör ändringar vidtas i en rad civilrättsliga lagar.

Pensionsutfästelsens natur. Som utredningen framhållit är pension enligt modernt synsätt att jämställa med lön och inte som det förr vanligen ansågs att betrakta som ett understöd av gåvokaraktär. Avsättning till pensionsstiftelse utgör med andra ord en kostnadsdisposition och inte — som man såg saken vid tillkomsten av 1937 års lag — en vinstdisposition.

Från arbetstagarens synpunkt innebär denna grundsyn, att arbetstaga-

ren för varje år intjänar en viss andel av sin framtida pension, av utredningen benämnd fribrev. Pensionsfordringen är lika med kapitalvärdet av detta fribrev. För att stärka arbetstagarens pensionsfordran har utredningen föreslagit regler om förmånsrätt för fordringen och om särskilda åtgärder från arbetsgivarens sida i det fall att arbetsgivaren upphör med sin rörelse. Utredningen har också föreslagit särskild lagreglering för att hindra för arbetstagarna ogynnsamma verkningar av s. k. antastbart pensionslöfte, dvs. löfte till vilket arbetsgivaren knutit villkoret, att arbetstagaren står kvar i tjänst när pensionsfallet inträffar.

Från arbetsgivarens synpunkt innebär den nämnda uppfattningen om pensionsutfästelsens — eller med utredningens beteckning pensionslöftets — natur, att utfästelsen för varje år ger upphov till en kostnad. Denna motsvarar den del av pensionens uppbyggnad som belastar rörelsen för varje år i sänder (periodisering). Detta synsätt överensstämmer med den kostnadsfördelning som är den vanliga när arbetsgivaren betalar premier för en pensionsförsäkring (premiereservsystemet).

Riktigheten av den uppfattning som jag nu berört och som kommit till uttryck i utredningens förslag har ifrågasatts endast av lagberedningen. Denna menar att avsättning eller reservering av medel för pension bör ske av vinstmedel och inte betraktas som en kostnad som belastar rörelsen. Jag ansluter mig emellertid till utredningens principiella ståndpunkt i denna del. Jag vill därmed ge eftertryck åt den numera vanliga uppfattningen, att en arbetstagarers pensionsfordran till den del pensionen är intjänad utgör ett med lönefordran likställt anspråk.

Som ett ytterligare uttryck för denna uppfattning är att betrakta utredningens förslag till tillägg till avtalslagen, enligt vilket domstol kan jämka eller lämna utan avseende ett antastbart villkor, om dess tillämpning från arbetstagarers sida uppenbarligen skulle vara otillbörlig. Enligt min mening torde denna utredningens bedömning av ett antastbart löfte inte behöva uttryckligen lagfästas. Redan jämlikt grunderna för bestämmelsen i 8 § skuldebrevslagen, som utgjort förebild för utredningens förslag, synes det vara möjligt att i tillräcklig utsträckning ingripa mot sådana förfaranden.

Den omständigheten, att ett pensionslöfte är antastbart, har hittills inte från civilrättslig synpunkt ansetts böra medföra att pensionsstiftelse skall vara hindrad att trygga löftet. Vid bestämmandet av stiftelses civilrättsliga pensionsreserv skall sålunda även antastbara löften medräknas. Om ett sådant löfte lämnats efter utgången av år 1962 får arbetsgivaren däremot inte njuta avdrag vid taxering för avsättning på grund av löftet. Det får förutsättas att skatterätten kommer att stå fast vid denna ståndpunkt. Överensstämmelse mellan civil- och skatterätten på förevarande område är av stor praktisk betydelse. Från civilrättslig synpunkt torde man kunna hävda, att lagstiftningsåtgärder för att trygga en pensionsborgens rätt blir av

tämligen tivelaktigt värde, om själva löftet är antastbart. Jag förordar därför att tryggandelagen i princip skall ta sikte endast på oantastbara pensionslöften. Antastbara löften, som lämnats före den 1 januari 1967, bör emellertid få beaktas.

Obligatorisk eller frivillig bokföring av pensionsskuld. Utredningen har mot bakgrund av sin uppfattning om pensionsutfästelsens natur ställt frågan, om inte arbetsgivaren bör vara skyldig att under alla förhållanden upptaga sin pensionsskuld på passivsidan i balansräkningen. Utredningen framhåller, att arbetsgivaren enligt såväl bokföringslagen som aktiebolagslagen är berättigad att i sin balansräkning ta upp pensionsskulden men att någon skyldighet att göra detta inte anses föreligga. En annan sak är att skattepraxis som villkor för avdragsrätt vid taxering ställer, att avsättning för pensionskostnad sker till en pensionsstiftelse.

Enligt utredningen är det i och för sig principiellt riktigt att kräva bokföringsskyldighet i fråga om all pensionsskuld. Utredningen anser dock vissa skäl mana till försiktighet. Inom vissa branscher — t. ex. bland byggnadsföretagen — finns det sålunda många företag som arbetar med ett ganska litet eget kapital i förhållande till pensionsskulden. En föreskrift om obligatorisk bokföring skulle kunna få till följd att flera sådana företag, som i och för sig är fullt bärkraftiga, tvingades likvidera därför att aktiekapitalet skulle anses ha gått förlorat till mer än två tredjedelar. Med hänsyn härtill har utredningen avstått från att föreslå obligatorisk bokföring. I stället föreslår utredningen, att alla pensionsåtaganden skall anmärkas »inom linjen» i balansräkningen. Den påpekar vidare, att sådana arbetsgivare som omfattas av ITP-planen åtagit sig att i balansräkningen bokföra sådan pensionsskuld som beror av planen.

Remissinstansernas uppfattning är ganska splittrad i denna fråga. Företrädare för åsikten, att pensionsskulden ovillkorligen måste redovisas i balansräkningen, har främst gjort gällande att utelämnandet av en skuld står i strid med god bokföringssed. Som ytterligare skäl för obligatorisk bokföring har anförts att de regler som aktiebolagslagen uppställer i syfte att skydda ett företags soliditet i annat fall kan bli ganska illusoriska. Bolaget kan då t. ex. dela ut vinst trots att pensionsskulden inte är täckt. Även utredningens förslag att pensionsfordringen skall åtnjuta förmånsrätt anses kräva ett så vidsträckt offentliggörande av pensionsskulden som möjligt.

Mot tanken på obligatorisk bokföring har framför allt Näringslivets skattedelegation vänt sig. Delegationen har framhållit att en sådan ordning inte är en nödvändig följd av den föreslagna omvandlingen av reversstiftelse till särskild skuldpost och att den ändrar de förutsättningar under vilka äldre pensionslöften tillkommit. Dessutom skulle bokföringsplikt kunna medföra påfrestningar för vissa företag till skada för pensionsborgenärerna.

Principiella skäl talar enligt min mening onekligen för att pensionsskulden skall bokföras som vilken annan skuld som helst. Det är också att märka att den som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen skall redovisa samtliga sina skulder. Trots detta anses god bokföringssed i dag inte kräva redovisning av pensionsskuld. Inte heller aktiebolagslagen föreskriver sådan skyldighet.

Verkningarna av en övergång till obligatorisk bokföring av pensionsskuld kan inte helt överblickas. Enligt vad utredningen har framhållit och Näringslivets skattedelegation har bekräftat torde emellertid risk föreligga att åtskilliga företag inte skulle kunna redovisa sin pensionsskuld i balansräkningen utan att tvingas likvidera. Som utredningen också har framhållit innebär detta dock inte, att dessa företag skulle sakna förutsättningar att successivt infria sina pensionsåtaganden allteftersom skyldighet därtill inträder. Det sammanhänger givetvis med att pensionsfordringarna normalt inte förfaller till betalning i sin helhet på en gång utan successivt. Man torde inte kunna begära att alla företag som belastas av pensionsskuld med en gång eller efter en kortare övergångstid skall behöva bokföra hela det kapitaliserade värdet av arbetstagarnas pensionsfordringar som skuld. Det synes tillräckligt att dessa ges publicitet, så att var och en kan bilda sig en uppfattning om de pensionsförpliktelser, som vilar på företaget. Detta kan ske genom att pensionsskulden i enlighet med utredningens förslag tas upp i balansräkningen inom linjen.

Jag medger att detta kan anses utgöra en inte helt tillfredsställande ordning. Det är emellertid att märka att denna ordning kommer att gälla väsentligen endast för sådana pensioner som tjänats in före år 1960. De centrala pensionsöverenskommelser som träffats på arbetsmarknaden, såsom t. ex. ITP-planen, kräver att pensionsskuld som föranleds av dessa redovisas i balansräkningen som vanlig skuld. Det innebär, att praktiskt taget all pension som intjänas fr. o. m. år 1960 kommer att redovisas i balansräkningen som arbetsgivarens skuld, i den mån den inte tryggas genom försäkring eller genom avsättning till realstiftelse. Det förslag som i det följande läggs fram torde också, om det antages, leda till att den pensions-skuld som grundar sig på äldre utfästelse och för vilken aktiebolag eller liknande rättssubjekt vill göra avdrag vid beskattningen kommer att redovisas som skuld i balansräkningen.

En ytterligare anledning till att jag anser mig böra biträda utredningsförslaget i denna del är att den av mig år 1962 tillsatta utredningen för översyn av bokföringslagen (1963 års riksdagsberättelse s. 83) väntas framlägga förslag till nya bokföringsregler i en nära framtid. Det synes inte vara lämpligt att nu föregripa det slutliga reformarbetet på bokföringsområdet genom att föreslå någon väsentlig ändring av bokföringssystemet.

Omvandling av reversstiftelse till skuldpost. Som jag tidigare har nämnt uppskattar utredningen att av den nuvarande behållningen i pensionsstiftelser, omkring 7,5 miljarder kr., ungefär 6 miljarder kr. utgörs av revers-tillgångar. Behålls den nuvarande ordningen på pensionsstiftelseområdet, kommer sannolikt framtida avsättningar till pensionsstiftelser att ske huvudsakligen med reverser. Arbetsgivare, som antagit ITP-planen, har nämligen förbundit sig att trygga ITP-pensionen antingen genom försäkring i SPP eller genom anslutning till det s. k. FPG/PRI-systemet. Det sistnämnda innebär skyldighet att teckna kreditförsäkring i försäkringsbolaget FPG och att hålla pensionsskulden täckt genom årliga reversavsättningar till en PRI-stiftelse. Efter vad utredningen anförut kan man räkna med att den s. k. PRI-skulden (total skuld för alla arbetsgivare som anslutit sig till FPG/PRI-systemet) ökar med omkring 400 milj. kr. under vart och ett av de närmaste tio åren.

Utredningen har emellertid föreslagit att reversstiftelseinstitutet skall avskaffas. Detta förslag, som utgör en av de centrala punkterna i utredningens betänkande, innebär både att en arbetsgivare i fortsättningen inte skall kunna bilda pensionsstiftelse, till vilken avsättning sker med egen revers, och att nu bestående pensionsstiftelser, som har arbetsgivarens reverser som enda tillgång, skall upplösas. Förslaget baseras främst på följande omständigheter. En reversavsättning innebär att arbetsgivaren i sin balansräkning redovisar ett belopp motsvarande avsättningen. Skuldposten i balansräkningen överensstämmer därför i princip med behållningen i reversstiftelsen. Den omständigheten, att det reverserade beloppet överlämnas till en pensionsstiftelse som särskild juridisk person, skänker visserligen pensionsborgenärerna trygghet såtillvida att arbetsgivaren inte kan frigöra sig från sitt ansvar för skuldsättningen utan att stiftelsen upplöses. Samma resultat från trygghetssynpunkt kan emellertid enligt utredningen uppnås genom att arbetsgivaren under straffsanktion förbjuds att minska skuldposten i sin balansräkning. Skuldposten binder då tillgångar, som motsvarar pensionsskulden i balansräkningen. Utredningen anser därför att en pensionsstiftelse, som inte fungerar annat än som bärare av den mot posten i balansräkningen svarande fordringen, är en överflödig juridisk konstruktion. I stället för reversstiftelseinstitutet har utredningen föreslagit, att avsättningarna för pensioneringen skall ske under en särskild skuldpost i balansräkningen, benämnd Avsatt till pensioner.

Praktiskt taget alla remissinstanser — däribland arbetsmarknadens huvudorganisationer och näringslivets övriga organisationer — har godtagit detta förslag. Man anser i allmänhet att avsevärda fördelar av lagteknisk och administrativ art kan vinnas med förslaget. Aktiebolagsutredningen har däremot sagt sig hysa viss tvekan med hänsyn till att stiftelseformen innebär möjligheter att vid behov falla tillbaka på en känd och praktisk juridisk teknik. Den ifrågasätter därför om man inte kan skapa

ett slags enhetsstiftelse, omfattande både revers- och realstiftelse. Lagberedningen har avstyrkt förslaget bestämt. Den har framhållit bl. a., att stiftelsen som instrument för destinatärerna bättre kan bevaka deras intressen än destinatärerna var för sig. Vidare har beredningen ansett stiftelsesystemet vara bl. a. från kontrollsynpunkt klarare och redigare än ett skuldföringssystem. Återvinning enligt konkurslagen kan också ske av vinstmedel som under publicitet avsätts till en stiftelse men däremot inte av medel som skuldförs internt.

Utredningen har enligt min mening anfört starka skäl till stöd för att avskaffa reversstiftelseinstitutet inom pensioneringen. Genom att man överger stiftelsekonstruktionen undanröjs vissa betydande svårigheter som nu uppkommer vid fusioner och andra rationaliseringsåtgärder inom näringslivet. Det av utredningen förordade skuldföringssystemet förenklar den privata pensioneringen utan att något väsentligt från vare sig tryggande- eller kontrollsynpunkt kan anses gå förlorat. Med den uppfattning jag har om pensionsutfästelsens natur kan jag inte dela lagberedningens åsikt att stiftelsekonstruktionen innebär några mera betydande fördelar. En viss fördel ligger väl i att stiftelsen utgör ett gemensamt instrument för pensionsborgenärerna och därför har möjligheter att i vissa situationer tillvarata deras rätt, men detta kan inte anses utgöra tillräcklig grund för att behålla den i många avseenden otympliga stiftelsekonstruktionen. Jag föreslår därför att utredningsförslaget i denna del läggs till grund för lagstiftning.

Den föreslagna metoden med skuldföring skall enligt utredningens förslag inte kunna tillämpas generellt, utan vissa begränsningar föreslås. En begränsning gäller kretsen av redovisningsberättigade, en annan kretsen av pensionsutfästelser, som får ligga till grund för skuldföring. Dessa begränsningar sammanhänger med den med skuldföringen följande rätten till avdrag vid inkomsttaxeringen och har viss motsvarighet i gällande rätt.

Möjligheten att med rätt till skatteavdrag bokföra pensionsskuld skall enligt utredningsförslaget inte stå öppen för andra rättssubjekt än sådana, för vilka skuldföringen enligt andra regler medför att tillgångar av motsvarande värde binds i företaget. Passivsidan i balansräkningen skall med andra ord vara täckt av tillgångar på aktivsidan för att systemet med skuldföring skall innebära någon trygghet. Endast för aktiebolag, ekonomiska föreningar, ömsesidiga försäkringsbolag och sparbanker gäller att skulderna inte får tära på det egna kapitalet i alltför stor omfattning utan att ett likvidationsförfarande måste inledas. Utredningen anser, att i princip endast de nu nämnda rättssubjekten skall få möjlighet att ersätta reversstiftelse med en skuldpost. Metoden anses dock kunna få tillämpas även av handelsbolag i fråga om pensioner i enlighet med allmän pensionsplan. Motivet härför är att sådan pension tryggas i annan ordning,

nämligen genom garantiåtagande från FPG. Slutligen föreslås också, att Kungl. Maj:t skall kunna medge andra typer av rättssubjekt, såsom ideella föreningar och stiftelser, att under vissa betingelser skuldföra pension enligt förslaget. I stort sett är förutsättningarna för att få tillämpa den föreslagna metoden med skuldföring desamma som enligt nuvarande skatteförfattningar gäller för rätten att njuta avdrag vid inkomsttaxering för avsättningar till pensionsstiftelse medelst reverser.

Enligt utredningens förslag får vidare skuldföring i princip tillämpas endast i fråga om pensionslöften, som ingår i centrala pensionsöverenskommelser mellan arbetsmarknadens parter (allmänna pensionsplaner). Motiveringen härför är att det beträffande sådana pensioner föreligger en garanti för att pensionen kommer att utgå. Enligt utredningen bör arbetsgivarens kostnader för andra pensionsutfästelser inte medföra rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen.

Övergångsvis avses skuldföring dock få ske utanför pensionsplanens ram i ett par fall. Utfästelser om pension till arbetstagare födda år 1907 eller tidigare skall sålunda få beaktas intill visst belopp. Vidare skall alla pensionsutfästelser som givits senast den 31 december 1966 få medräknas intill pensionens nominella belopp sistnämnda dag.

I fråga om kretsen av redovisningsberättigade har vissa remissinstanser gjort invändning mot att enskilda rörelseidkare och handelsbolag ställs utanför, de sistnämnda såvitt avser annan pensionsskuld än sådan som grundar sig på allmän pensionsplan. Föreningen auktoriserade revisorer har påpekat t. ex., att utredningens motiv för att ge handelsbolagen rätt att skuldföra kostnader för planpension, nämligen att sådan pension omfattas av särskild garanti, är detsamma för varje annan arbetsgivare i samma situation, dvs. även för enskild rörelseidkare. Enligt föreningens mening saknas fog för begränsningen till handelsbolag.

Beträffande utredningens förslag att i princip anknyta skuldföringsmetoden till utfästelser enligt allmän pensionsplan har remissinstanserna varit ännu mer kritiska. Praktiskt taget alla som yttrat sig i denna del har funnit anknytningen allför snäv. Många har också förordat att de av utredningen föreslagna tidsgränserna för skuldföring av avsättningar på grund av äldre pensionslöften skall slopas.

De enskilda pensionsborgenärernas fordringar får enligt min mening anses vara tryggade på ett tillfredsställande sätt, när arbetsgivarens pensionsutfästelse grundar sig på en mellan parterna på arbetsmarknaden överkommen allmän pensionsplan. Sådan pensionsplan innefattar nämligen som nämnts särskild garanti (FPG/PRI-systemet) för att pensionslöftet infrias, även om arbetsgivaren skulle komma på obestånd. Det förefaller därför från trygghedssynpunkt rimligt att låta varje arbetsgivare i sin balansräkning särskilt redovisa all pensionsskuld, som avser planpension.

När det gäller annan pensionsskuld synes förbudet mot otillbörlig minskning av pensionsskuldposten som utredningen framhållit i och för sig inte innebära ett tillräckligt trygghande av givna pensionsutfästelser. Någon garanti för att skulden balanseras av tillgångar finns i allmänhet inte. I fråga om aktiebolag och ekonomiska föreningar gäller dock särskilda regler om konsolidering som måste anses erbjuda ett visst mått av trygghet för pensionsborgenärerna. Enligt dessa regler får nämligen förhållandet mellan skulderna och det egna kapitalet inte utvecklas ogynnsamt, utan att särskild fonderingsskyldighet inträder. Ett aktiebolag skall vidare tvångslikvidera, om förhållandet mellan tillgångs- och skuldsidan i balansräkningen utvecklas på sådant sätt, att tillgångssidan inte förslår till att täcka såväl skulderna som minst en tredjedel av aktiekapitalet. Även i fråga om banker samt försäkringsbolag gäller soliditetskrav, som innebär viss trygghet för pensionsborgenärerna. De står dessutom under offentlig tillsyn.

Det system för konsolidering av aktiebolag, ekonomiska föreningar och likartade rättssubjekt som lagstiftningen erbjuder får enligt min mening anses innebära ett så pass gott skydd för pensionsborgenärerna, att nämnda rättssubjekt i princip bör ha möjlighet att bokföra sin pensionsskuld enligt det av utredningen föreslagna och av mig i huvudsak godtagna systemet, oavsett om skulden avser pensionering enligt allmän pensionsplan eller annan pension. Jag vill erinra om att denna krets av rättssubjekt motsvarar den som enligt gällande skatteregler äger göra avdrag vid taxering för sina avsättningar till reversstiftelse. Jag ansluter mig till den mening som kommit till starkt uttryck under remissbehandlingen och som innebär att någon begränsning inte bör ske till pensionsskuld enligt allmän pensionsplan när det gäller aktiebolag, bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, sparbanker och ekonomiska föreningar. Därmed kan tillgodoses det angelägna behovet att kunna göra avsättningar även i fortsättningen för äldre pensionsutfästelser, som inte ingår i planpensioneringen.

Den begränsning till vissa rättssubjekt, som jag föreslagit, kan måhända föranleda invändningen, att det från tryggandesynpunkt skulle vara lämpligt att tillåta bokföring av pensionsskuld under särskild spärrad post i så stor utsträckning som möjligt. Just i fråga om sådana pensionslöften som i övrigt inte är tillfredsställande tryggade skulle den straffsanktionerade spärrbestämmelsen kunna anses få sin största betydelse. Som jag redan påpekat är det dock från tryggandesynpunkt angeläget med en begränsning av kretsen av skuldföringsberättigade, som i huvudsak motsvarar den som f. n. i praktiken existerar med avseende på rätten att använda reversstiftelse för pensionering. Det är viktigt att den föreslagna metoden med skuldföring omfattas med förtroende av arbetstagarna. Detta skulle inte kunna påräknas, om tryggandesynpunkten beaktades mindre. För pensionsutfästelser, som inte får omfattas av skuldföringssystemet, bör den

från allmän synpunkt mest tillfredsställande tryggandeformen alltså vara pensionsförsäkring eller den särskilda pensionsstiftelsen. Till detta återkommer jag i det följande.

Med den något mera vidsträckt ram för tillämpningen av metoden med skuldföring som jag sålunda förordar behöver jag inte gå in på de olika speciella undantag som utredningsförslaget innehåller. I fråga om viss begränsning beträffande s. k. huvuddelägares rätt till skuldföring återkommer jag i specialmotiveringen.

Som utredningen föreslagit bör Kungl. Maj:t äga utsträcka tillämpningen till även andra subjekt än dem som nämns i förslaget.

Realstiftelse som instrument för tryggnad av pension. Enligt utredningens förslag reserveras för framtiden beteckningen pensionsstiftelse i princip för sådana stiftelser, som har andra tillgångar än fordringar mot arbetsgivaren, dvs. realstiftelser. Deras tillgångar förutsätts bestå av kontanter, värdepapper, fastigheter e. d. Utredningen menar att en sådan stiftelse kan komma att ge ett betydande mått av trygghet åt pensionsborgenärerna, om stiftelsen får en självständig ställning gentemot arbetsgivaren. Detta anser sig utredningen kunna nå genom att ställa upp en rad bestämmelser som skall hindra att arbetsgivaren får ett alltför dominerande inflytande över stiftelsen. Som exempel kan nämnas bestämmelser om lika representation för arbetsgivare och arbetstagare i stiftelsens styrelse.

Remissinstanserna har i allmänhet inte riktat någon kritik mot förslaget i fråga om realstiftelserna. Ett par remissinstanser har emellertid ansett, att pensionsstiftelseinstitutet bör utmönstras helt. Några remissinstanser har också kritiserat utredningen för att realstiftelseiden såtillvida inte helt fullföljts, som arbetsgivaren förutsätts kunna återlåna avsatta medel från pensionsstiftelse.

Den i det föregående föreslagna begränsningen av kretsen av skuldföringsberättigade innebär att åtskilliga rättssubjekt inte äger trygga pensionsåtaganden genom skuldföringssystemet. För dessa öppnas däremot en möjlighet att i tillförlitliga former trygga givna pensionslöften, om pensionsstiftelseinstitutet bibehålls och stiftelsen ges en självständigare ställning gentemot arbetsgivaren än som hittills varit fallet. Med utgångspunkt i uppfattningen, att pensioneringen bör äga rum i former, som bereder ett tillfredsställande mått av trygghet, har sålunda uppdelningen skett mellan å ena sidan de redovisningsberättigade och å andra sidan de rättssubjekt som bör anlita pensionsstiftelseformen eller teckna försäkring för utlovade pensioner. Pensionsstiftelse kan av arbetsgivaren användas som en likviditetsreserv. Behovet av stiftelseinstitutet kvarstår alltså på förevarande område. Jag vill därför tillstyrka utredningens förslag i denna del.

Vad beträffar de olika regler som utredningen föreslår för att hindra att arbetsgivaren får ett dominerande inflytande över stiftelsen vill jag i detta

sammanhang ta upp endast den centrala frågan om stiftelses rätt att ta emot fordran mot arbetsgivaren. Realstiftelsetanken är en naturlig följd av utredningens grundläggande uppfattning i fråga om pensionsstiftelserna. Det kan därför synas något förvånande att utredningens förslag innebär att stiftelse kan inneha fordran mot arbetsgivaren, även om detta är möjligt endast i sådana fall då fordringen uppkommit genom ett återlån från stiftelsen till arbetsgivaren. Utredningen försvarar detta avsteg från huvudprincipen med att ett återlån i själva verket är en av stiftelsens styrelse beslutad placering av stiftelsens egna medel och att det till säkerhet för den uppkomna fordringen skall finnas en affärsmässigt försvarlig säkerhet. Inte så få remissinstanser har framhållit den stora betydelse som inom näringslivet tillmäts återlånemöjligheten. Realstiftelseinstitutets framtid anses av dessa i stor utsträckning beroende av om denna möjlighet kommer att stå öppen eller inte.

Det torde vara riktigt som utredningen antagit, att regler som i alltför hög grad slår vakt om tryggandesynpunkten motverkar uppkomsten av tryggade pensionslöften och därigenom försätter arbetstagarna i stort i ett sämre läge än som annars skulle vara fallet. Å andra sidan gäller det självfallet att se till att säkerställandet av arbetstagarnas pensionsrätt inte blir illusorisk. Med hänsyn till det mycket starka intresse som anses föreligga inom näringslivet av att få behålla återlånemöjligheten och riskerna för hela pensionsstiftelseinstitutet, ifall den slopas, anser jag mig böra i huvudsak biträda utredningsförslaget i denna del. Därvid förutsätts emellertid, att arbetsgivaren för återlån ställer nöjaktig säkerhet.

Till innehållet överensstämmer de av utredningen föreslagna reglerna om pensionsstiftelse i stort med motsvarande regler i 1961 års lag. Vissa frågor, som inte tagits upp i denna lag, behandlas dessutom. Det senare gäller t. ex. medelsförvaltning, tillsyn, representation i stiftelsestyrelse och likvidation. Utredningens förslag bygger på den från 1961 års lag hämtade grundläggande tankegången, att pensionsstiftelse inte själv får vare sig utlova eller betala pension direkt till pensionsborgenärerna. Stiftelsens uppgift skall vara att trygga pension, som utlovats av arbetsgivaren (pantstiftelse till skillnad från beredandestiftelse). Vid 1961 års lagstiftning i ämnet anslöt jag mig till denna uppfattning. Något skäl som nu motiverar en annan inställning i frågan har inte framkommit. Jag förordar därför en reglering av pensionsstiftelseinstitutet i huvudsak efter de riktlinjer utredningen dragit upp.

Förmånsrätt för pensionsfordran. F. n. äger pensionstagare förmånsrätt i konkurs enligt 17 kap. 4 § handelsbalken för fordran på pension som förfallit till betalning, dock inte för längre tid än sammanlagt ett år och inte heller för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes. Samma förmånsrätt åtnjuter bunden pensionsstiftelse för fordran mot stif-

tarbolaget, i den mån fordringen motsvarar pensionsfordringar som åtnjuter förmånsrätt enligt vad jag nyss nämnde. För den del av pensionsfordringen som inte omfattas av 4 § åtnjuter den enskilde pensionsborgenären ingen förmånsrätt. Däremot äger bunden pensionsstiftelse förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § tredje stycket handelsbalken för återstoden av sin fordran.

Frågan om förmånsrätt för sådana pensionsfordringar, som inte åtnjuter förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken, uppmärksammades av 1953 års riksdag. Med anledning av motioner i båda kamrarna (I: 40 samt II: 51 och 88) om utvidgad förmånsrätt anförde första lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande bl. a., att man i kreditväsendets intresse borde iaktta stor försiktighet vid utökning av de fordringar som har förmånsrätt före olika slag av inteckningar. Frågan borde emellertid utredas.

Vid de överväganden som pensionsstiftelseutredningen nu gjort beträffande en vidgad förmånsrätt för pensionsfordringar har utredningen ansett, att sådan förmånsrätt inte skall få inverka på fastighetskrediten i högre grad än som redan är fallet enligt gällande rätt. Bestämmelserna i 17 kap. 4 § handelsbalken bör därför enligt utredningen behålla sin nuvarande ram.

Enligt utredningens uppfattning bör varje pensionsborgenär vara tillförsäkrad ett rimligt grundskydd, varvid även folkpension och den allmänna tilläggspensionen måste beaktas. Till personer som är födda före år 1896 utgår ingen allmän tilläggspension. För personer, som är födda mellan åren 1896 och 1914, reduceras den allmänna tilläggspensionen på sådant sätt att den som är född år 1896 erhåller 10 %, den som är född år 1897 15 % osv. av full tilläggspension. För den som är född år 1907 uppgår pensionen till 65 % av full pension. Som förutsättning för att tilläggspension skall utgå enligt dessa grunder gäller att pensionsgrundande inkomst föreligger för varje år fr. o. m. år 1960 till och med det år, då arbetstagaren fyller 65 år.

I fråga om dessa äldre åldersgrupper talar enligt utredningen sociala skäl med särskild styrka för att privata pensioner utrustas med god förmånsrätt. Utredningen har föreslagit att personer födda år 1907 eller tidigare för sin privata pensionsfordran skall åtnjuta förmånsrätt framför företagsinteckning men efter fastighetsinteckning. Den begränsningen föreslås emellertid att fribrevet vid tidpunkten för utdelning i konkursen inte får antas gälla för högre belopp än ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Även i övrigt har vissa begränsningsregler föreslagits.

För den del av den sammanlagda pensionsfordringen som inte omfattas av denna förmånsrätt har utredningen föreslagit förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken, dvs. efter företagsinteckning men före skatter och böter.

Remissinstansernas inställning till utredningens förslag är tämligen oenhetlig. Förslaget har tillstyrkts av bl. a. kommerskollegium, Sveriges köpmannaförbund, LO och SACO. Det har också godtagits av Näringslivets

skattedelegation. Lagberedningen och Sveriges grossistförbund har däremot avstyrkt förslaget.

Lagberedningen, som riktar sin kritik främst mot förslaget om den generellt verkande förmånsrätten enligt 17 kap. 11 § handelsbalken, anser till en början att utredningen inte tillräckligt beaktat de internationella aspekterna. Beredningen har också anmärkt att samråd inte synes ha förekommit med de nordiska grannländerna. Verkningarna av förmånsrätten mot övriga borgenärsgrupper är inte heller kartlagda, vilket förefaller beredningen särskilt betänkligt med hänsyn till att förmånsrätten avses gälla såväl äldre som nya pensionslöften och att pensionsfordringar får grundas på intjänande även före den nya lagens tillkomst. Förmånsrätten kan sålunda få retroaktiv verkan. En oprioriterad borgenär kan enligt beredningens uppfattning befaras bli lottlös med hänsyn till omfattningen av den föreslagna förmånsrätten enligt 17 kap. 11 § handelsbalken. Utredningsförslaget innefattar ingen rätt till återvinning i fråga om pensionsfordringar, som uppstått inom en kritisk tidrymd före en konkurs.

Grossistförbundets bedömning överensstämmer i stort med lagberedningens. Särskilt betonas, att en förmånsrätt för pensionsfordringar kan få ogynnsamma följder för kreditlivet därför att fordringarna är »dolda». Det föreligger nämligen enligt utredningsförslaget inte skyldighet att bokföra pensionsskulden.

Det är alltid en grannlaga och ömtålig uppgift att rubba bestående förhållanden på förmånsrättens område, särskilt om den grupp av fordringar som prioriteras i förhållande till andra har stor omfattning eller är svår att överblicka. Det system för tryggande av pensioner som det av mig förordade förslaget i övrigt innehåller förutsätter i och för sig inte en förmånsrätt för det kapitaliserade värdet av intjänad men ännu inte förfallen pension. Systemet vilar ju på tanken, att en tämligen tillförlitlig pensionstrygghet skall kunna nås antingen genom bildande av realstiftelser eller genom det särskilda skuldföringssystemet. I sammanhanget vill jag åter peka på den avsevärda betydelse från tryggandesynpunkt som ligger i de av parterna på arbetsmarknaden ingångna pensionsplanerna. Dessa planer, som tillkommit efter år 1960, innehåller som nämnts särskilda garantier — såsom FPG-försäkring — för att pensionen skall utgå. Man kan förutsätta att praktiskt taget all pension, som utlovats efter år 1960 eller kommer att utlovas i framtiden, ingår i allmänna pensionsplaner och att denna utveckling blir bestående i framtiden. I anslutning härtill vill jag inte heller underlåta att erinra om den förmån för arbetstagare som tjänstegrupplivförsäkringen utgör. Sådant försäkringsskydd tillkommer i dag nära nog samtliga arbetstagare.

I likhet med utredningen anser jag att alla pensionsborgenärer bör ha ett garanterat rimligt grundskydd och att det därför är särskilt angeläget att

sådana arbetstagare som f. n. inte äger ett sådant skydd får sina pensionsfordringar utrustade med förmånsrätt. En sådan inställning talar starkt till förmån för utredningens förslag, att personer födda år 1907 eller tidigare får åtnjuta förmånsrätt för sin privata pensionsfordran. Dessa åldersgrupper saknar det tillfredsställande grundskydd som den allmänna tilläggs-pensionen innebär.

Nackdelarna med den av utredningen härvidlag föreslagna förmånsrätten med placering framför företagsinteckning synes inte vara särskilt besvärande. Med de begränsningar, som förslaget innefattar, torde det totala förmånsberättigade fordringsbeloppet inte bli så stort. Det kommer dessutom att krympa successivt för att vara helt borta om 20—30 år. Någon risk för nya pensionslöften med tillbakaverkande kraft för de här avsedda åldersgrupperna, som delvis redan upphört att vara yrkesaktiva, torde knappast föreligga. Den gränsdragning mellan fast och lös egendom, som lagen den 29 juli 1966 (nr 453) om vad som är fast egendom innefattar, gör vidare att industrikrediterna knappast kan röna någon mer betydande inverkan av den ifrågavarande förmånsrätten.

Jag ansluter mig av nu angivna skäl till utredningsförslaget i denna del.

Vad härefter beträffar den föreslagna förmånsrätten enligt 17 kap. 11 § handelsbalken för alla övriga pensionsfordringar, föreligger inte samma starka sociala skäl som i fråga om de nyss berörda åldersgrupperna. Den kompletterande trygghet, som en förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken skulle innebära, kunde visserligen komma att få visst värde för borgenärer med pensionslöften, som inte är knutna till allmän pensionsplan. Med den utveckling som f. n. pågår och som får antas fortsätta mot en alltmer omfattande planpensionering synes emellertid sannolikt att förmånsrättens väsentliga uppgift skulle bli att trygga FPG:s och liknande instituts regresskrav mot arbetsgivare för utgivna garantibelopp. FPG och liknande institut torde emellertid också kunna skydda sig mot förluster genom en reglering av avgifterna.

Det förhållandet att skälen för att införa en förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § inte är lika starka som i fråga om de tidigare berörda fallen motiverar måhända inte i och för sig ett avstyrkande av utredningsförslaget i denna del. De uppenbara nackdelar och risker för kreditmarknaden som är förknippade med den föreslagna förmånsrätten inger däremot stora betänkligheter. Den föreslagna förmånsrätten skulle komma att avse ett mycket stort fordringsbelopp, ca 7,5 miljarder kr., som genom lagstiftningens ikraftträdande fick bättre placering än alla oprioriterade fordringar. Som lagberedningen och grossistförbundet framhållit kunde detta i själva verket innebära lottlöshet för oprioriterade borgenärer i åtskilliga konkurser. Förslaget innebär vidare att en förmånsberättigad pensionsfordran av stor omfattning kan uppstå genom att en arbetsgivare ger sina anställda utfästelser om pension, som intjänats under förfluten tid. Som lagberedningen framhållit är denna

»retroaktiva verkan» av ett pensionslöfte särskilt riskfylld. Pensionsskulden kan också vara dold för andra borgenärer, eftersom skyldighet att bokföra pensionsskuld inte är förutsatt. En så beskaffad förmånsrätt måste antas kunna leda till kreditvärigheter för ett företag med pensionsskulder. I det läge som f. n. råder på kreditmarknaden måste risken för en ytterligare försämring av kreditmöjligheterna tillmätas stor betydelse.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört har jag ansett mig inte böra förorda att någon annan förmånsrätt för ännu ej förfallna pensionsfordringar införs än den som avser fordringar, tillkommande personer födda år 1907 eller tidigare, och som begränsar sig till visst belopp.

Upphörande av näringsverksamhet. Slutar en arbetstagare sin anställning hos en arbetsgivare, som lovat honom pension, innebär detta inte att det kapitaliserade värdet av hans pensionsfordran förfaller till betalning. Arbetsgivarens löfte avser endast pension vid pensionsfallets inträde. Vad arbetstagaren erhåller, när han lämnar sin anställning, är därför endast ett tillgodohavande som motsvarar dittills upplupen del av det givna pensionslöftet, av utredningen benämnd fribrev. Den utfallande pensionen till en arbetstagare, vilken under sin yrkesaktiva ålder arbetat åt olika arbetsgivare, som utfäst pension, kommer sålunda att bestå av belopp, som stammar från flera håll. För ITP-pensionens del betalas pensionen genom PRI-institutet med rätt till återkrav mot de olika arbetsgivarna.

Den omständigheten att en pensionsfordran sålunda inestår hos arbetsgivaren under mycket lång tid innebär självfallet att pensionsborgenären blir i hög grad beroende av arbetsgivarens ekonomiska ställning, även under tid då han själv kanske inte är i arbetsgivarens tjänst. Utredningen har velat undersöka hur pensionsborgenären skall kunna skydda sig mot att hans långvariga fordran får ett lägre värde på grund av en försämring av arbetsgivarens ekonomiska ställning. Ett sådant skydd har för utredningen framstått som särskilt angeläget, eftersom pensionsborgenären inte kan säkerställa sin fordran genom att skaffa sig inteckningar eller genom att göra förbehåll om förtidsuppsägning, åtgärder som står andra kreditgivare till buds.

I enlighet härmed har utredningen diskuterat att införa en generell regel om rätt till förtidsuppsägning av pensionsfordran. En sådan lösning avvisas dock av olika skäl. Ett skäl anses vara svårigheten att finna ett användbart kriterium för antagandet, att arbetsgivarens ekonomiska ställning nedgått i sådan grad att pensionsfordringarna kan bli nödlidande. En hänvisning till relationen mellan tillgångar och skulder i balansräkningen vill utredningen inte godta, eftersom en sådan utesluter att hänsyn tas till sådana faktorer som framtida lönsamhet och utvecklingsmöjligheter. Ett annat skäl är enligt utredningen, att redovisning av pensionsskulden föreslås vara frivillig även i framtiden. Utredningen avstår därför från att framlägga förslag

om generell förtidsuppsägning av pensionsfordran och inriktar sig i stället på att söka skydda pensionsborgenären i en speciell situation, som är särskilt ägnad att inverka på hans rätt, nämligen när arbetsgivaren upphör med sin rörelse.

Upphör arbetsgivaren med sin rörelse, bringas också de bestående tjänsteavtalen att upphöra. Överlåts rörelsen, kan efterträdaren tänkas med pensionsborgenärens goda minne överta ansvaret för givna pensionslöften från företrädaren. Om efterträdaren är god för företrädarens löften, påverkas måhända pensionsborgenärernas ställning relativt litet. Upphör däremot rörelsen utan att ansvaret för löfterna övertas av annan, t. ex. om rörelsen läggs ned, kan detta lända pensionsborgenärerna till påtagligt förfång. Utredningen gör en jämförelse mellan pensionsborgenärens ställning före upphöran-det och läget därefter. En anledning till att pensionsborgenärens ställning kan försämrats är enligt utredningen, att en rörelse med dess tillgångar i form av inventarier, varulager m. m. som kollektiv utgör ett väsentligt säkrare motvärde för pensionsskulden än motsvarande belopp i pengar eller fordringar. Mot bakgrunden härav föreslår utredningen, att arbetsgivaren när han upphör med sin rörelse skall teckna pensionsförsäkring i försäkringsinrättning för sina pensionsutfästelser, om ansvaret för pensionsskulden inte övertas av annan i samband med att rörelsen upphör. Utredningen anmärker att samma förfarande som det föreslagna gäller i fråga om PRI-skuld och förordar, att pensionsförsäkringskravet skall uppställas även för det fall överlåtelsen inskränker sig till rörelsegren.

Remissinstanserna har överlag godtagit utredningens förslag från principiell synpunkt, låt vara att Näringslivets skattedelegation har understrukt att förslaget inte bör få motverka eller försvåra strukturförändringar som är önskvärda även från samhällets synpunkt.

Har arbetsgivaren tillräckliga medel att betala alla sina skulder, bör han utan vidare också kunna uppfylla kravet att inköpa en pensionsförsäkring. Är arbetsgivaren en juridisk person, t. ex. ett aktiebolag, skall nedläggandet av bolaget ske i form av likvidation. Utskiftning på andelsägarna får inte äga rum förrän all skuld blivit reglerad. Det åligger därför likvidatorn att tillse, att pensionsborgenärernas intressen blir tillvaratagna innan utskiftning kan äga rum. Även om särskild föreskrift därom saknas, torde likvidatorn böra inköpa pensionsförsäkring för de medel som förbehålls pensionsborgenärerna, eftersom kontant utbetalning strider mot pensioneringens idé. Är arbetsgivaren å andra sidan enskild rörelseidkare, gäller f. n. inte några särskilda bestämmelser rörande formerna för rörelsens avveckling. I sådant fall innebär kravet på pensionsförsäkring, att arbetsgivaren förbjuds att i fortsättningen ha pensionsskulden inestående hos sig. Den av utredningen föreslagna regeln träffar härutöver främst företag som lägger ned viss rörelsegren eller aktiebolag, som reellt nedlägger sin verksamhet utan att formellt träda i likvidation.

För den händelse arbetsgivaren inte förmår betala sina skulder när rörelsen läggs ned, torde det normala vara att arbetsgivaren försätts i konkurs. Huruvida arbetsgivarens konkursbo kan uppfylla kravet på pensionsförsäkring, beror av den företrädesrätt till betalning som tillkommer pensionsfordringen. I ett underskottsfall utgör den föreslagna regleringen närmast en anvisning till konkursförvaltaren att inte dela ut det belopp som faller på pensionsborgenären utan i stället inköpa en pensionsförsäkring för beloppet.

Det får på de av utredningen anförda skälen anses vara angeläget att pensionsskulden inte tillåts inestå hos arbetsgivaren utan att ha motvärde i rörelsetillgångarna som kollektiv. Även om risken för att så skulle bli fallet vid avveckling av rörelse synes vara rätt liten, förordar jag att en regel införs huvudsakligen i enlighet med utredningsförslaget.

För den händelse en pensionsstiftelse hör till en arbetsgivare, som överlåter sin rörelse, bör såsom utredningen föreslagit tillsynsmyndigheten med beaktande av stiftelsens ändamålsbestämning avgöra om och på vilka villkor stiftelsen skall överföras till efterträdaren.

Personalstiftelse. Sådan stiftelse, som har till ändamål att i en arbetsgivares intresse främja arbetstagares eller deras efterlevandes välfärd, kallar utredningen personalstiftelse och föreslår särskild lagreglering — såväl civilrättslig som skatterättslig — för denna typ av stiftelse. Personalstiftelse föreslås inte få ha till ändamål att sörja för pensionering eller avlöning eller annan förmån, som arbetsgivaren är skyldig utge till enskild arbetstagare.

Behovet av särskild lagreglering för personalstiftelse motiveras framför allt av skatterättsliga hänsyn. Självfallet är det emellertid också ett betydande arbetstagarintresse att dessa stiftelser regleras på ett sådant sätt att de kommer att tjäna sitt syfte på ett tillfredsställande sätt. I likhet med utredningen anser jag det därför lämpligt att personalstiftelser underkastas en närmare civilrättslig reglering än f. n. Det förefaller då naturligt att till huvudsaklig utgångspunkt ta samma regler som i fråga om pensionsstiftelser enligt förslaget. Mot en sådan ordning har remissinstanserna i allmänhet inte haft något att erinra. Personalstiftelse bör alltså liksom pensionsstiftelse vara en pantstiftelse, varur arbetsgivaren kan gottgöra sig för utgifter, som ligger inom ramen för det uppställda ändamålet. Inte heller personalstiftelse bör ha rätt att ta emot fordringar mot arbetsgivaren. Personalstiftelse bör alltså vara en realstiftelse. För personalstiftelse bör också finnas en styrelse med lika representation för arbetsgivarna och arbetstagarerna. Beträffande tillsyn bör detsamma gälla som i fråga om pensionsstiftelse.

Tillsyn. Enligt gällande ordning utövas tillsynen över bunden pensionsstiftelse av försäkringsinspektionen och över fri stiftelse av länsstyrelse. Denna splittring av tillsynsfunktionen har föranlett kritik. 1952 års före-

tagsskattningskommitté ägnade sålunda frågan uppmärksamhet. Vidare berördes frågan av pensionsstiftelseutredningen i dess första betänkande och av vissa remissinstanser i yttranden över nämnda betänkande. I dessa sammanhang framhölls att det borde vara samma tillsynsmyndighet för alla pensionsstiftelser, antingen försäkringsinspektionen eller länsstyrelse.

Utredningen påpekar, att frågan om tillsynen kommer i ett nytt läge om reversstiftelserna avskaffas. Vad som kommer att motsvara reversstiftelserna, bokföringsposten Avsatt till pensioner, anses inte behöva stå under särskild offentlig tillsyn. Posten är ändå såsom en del av bokföringen underkastad lagreglering och insyn, framhåller utredningen, som hänvisar till att posten från pensionsborgenärernas synpunkt kan jämföras med posterna aktiekapital och reservfond. Dessa poster får inte upplösas utan vidare. Därtill kommer att regleringen av posten Avsatt till pensioner avser att tjäna även skatteintressen. På grund härav förutsätter utredningen, att efterlevnaden av de föreslagna reglerna kommer att övervakas av skattemyndigheterna.

Tillsynsuppgifterna beträffande kvarstående pensionsstiftelse kommer enligt utredningen framför allt att ta sikte på frågan hur stiftelsen förvaltar sin förmögenhet och på förfarandet vid gottgörelse. På dessa punkter innebär förslaget inga väsentliga nyheter. Utredningen pekar på lättnader för tillsynsmyndigheten i andra avseenden. F. n. anslås enligt utredningen betydande tid åt prövning av ärenden angående överföring av medel från en stiftelse till en annan inom samma företag. Många av dessa ärenden är föranledda av FPG/PRI-systemet med dess krav på årlig avsättning till PRI-stiftelse. Det kommer enligt förslaget inte att föreligga samma behov i framtiden att överföra medel från en stiftelse till annan hos samma arbetsgivare. Samtidigt kommer enligt utredningen förutsättningarna för en effektiv tillsyn att bli gynnsammare än förut. Det förhållandet, att pensionsstiftelses styrelse föreslås skola äga lika många företrädare för arbetstagarna som för arbetsgivaren och i vissa fall dessutom ha en av tillsynsmyndigheten utsedd ordförande, är enligt utredningen ägnat att befordra en allsidig belysning av föreliggande frågor och en ingående avvägning mellan olika intressen. Trycket på tillsynsmyndigheten kommer enligt utredningens bedömande att bli mindre även av den anledningen att antalet stiftelser kommer att minska betydligt.

Mot denna bakgrund har utredningen, som anser det självklart att den civilrättsliga tillsynen inte längre bör vara splittrad på olika myndigheter, föreslagit att länsstyrelse bör anförtros uppgiften att vara tillsynsmyndighet.

I frågan om lämplig tillsynsmyndighet är meningarna delade bland remissinstanserna. Förslaget tillstyrks av bl. a. kammarrätten och Näringslivets skattedelegation, som hänvisar till att förslaget kan underlätta ett fruktbärande samarbete mellan tillsyns- och skattningsmyndigheterna. De-

legationen understryker även den lokala anknytnings företråde t. ex. vid prövning av fråga om upphörande och överlåtelse av rörelse. Farhågor för att länsstyrelsen kommer att påläggas nya och besvärliga arbetsuppgifter i en omfattning som är svår att överblicka uttalas bl. a. från några länsstyrelseras sida. Med instämmande häri föreslår TCO, att länsstyrelserna bör få generella anvisningar om de krav på specialisering, som måste ställas på behandlingen av ifrågakomna ärenden.

Som alternativ till länsstyrelse som tillsynsmyndighet framförs från några håll tanken på en central nämnd — en pensionsstiftelsenämnd, som av hänsyn till avgörandenas art bör vara sammansatt av representanter för näringslivet och arbetstagarnas organisationer. Lantbrukets skattedelegation hänvisar i denna fråga till de positiva erfarenheterna av riksskatte-nämnden, som är en likartad central instans. Önskvärdheten av en enhetlig bedömning talar enligt Sveriges advokatsamfund och Kooperativa förbundet till förmån för en central myndighet som tillsynsmyndighet, närmast försäkringsinspektionen.

Goda skäl kan enligt min mening anföras till förmån såväl för att länsstyrelse skall vara tillsynsmyndighet som för att tillsynen skall anförtros ett centralt organ. Det är f. n. inte möjligt att förutse om den samlade tillsynen på grund av vad som föreslagits blir mer eller mindre arbetskrävande än hittills. Det torde dock vara säkert, att vissa tillsynsuppgifter kommer att ställa stora krav på de enskilda tjänstemännen. Sålunda innebär den föreslagna reformen att en del nya komplicerade och intrikata uppgifter läggs på tillsynsmyndigheten, exempelvis att ta ställning till kravet på säkerhet vid återlån eller under vilka förhållanden stiftelse äger förfoga över aktier i arbetsgivarens bolag. Detta talar till förmån för att välja en central myndighet.

Ett mycket starkt skäl för att anförtro tillsynsuppgiften åt länsstyrelse utgör å andra sidan det samband som i fråga om pensionsstiftelserna kontinuerligt måste hållas med skattemyndigheterna. Den omständigheten att reversstiftelserna avvecklas och tillsynsfunktionen sålunda kan koncentreras på de omkring 1 500 bestående realstiftelserna och nytillkommande sådana stiftelser ger skäl för antagandet, att tillsynsuppgiften kvantitativt blir mindre betungande än tidigare. I stort torde sålunda den föreslagna reformen innebära att tillsynen begränsas. Även detta talar till förmån för att välja länsstyrelsen som tillsynsmyndighet. Slutligen är den lokala kännedomen av stor betydelse för de uppgifter som avses ankomma på tillsynsmyndigheten i vissa fall då näringsverksamheten upphör.

Vid en slutlig avvägning av de anförda skälen har jag funnit mig böra föreslå att tillsynsuppgiften anförtros åt länsstyrelse. Det synes inte f. n. möjligt att bedöma verkningarna av denna tillsynsuppgift. Länsstyrelse är oförhindrad att inhämta behövliga upplysningar av försäkringsteknisk natur från försäkringsinspektionen.

Beträffande departementschefens specialmotivering får utskottet hänvisa till propositionen s. 104—203.

Lagrådet

Beträffande lagrådets yttrande får utskottet hänvisa till propositionen s. 259—284.

Anmälan av lagrådets yttrande

Vid anmälan av lagrådets yttrande uttalade *föredragande departementschefen*, såvitt nu är i fråga, följande.

När det gäller förslagets huvudgrunder har lagrådet ansett att den centrala reformen i lagstiftningsärendet, nämligen att reversstiftelserna avskaffas och ersätts med en bokföringspost i balansräkningen, kommer att medföra avsevärd minskning av arbete och administrativt besvär. Lagrådet har vidare i fråga om formerna för att trygga gjorda pensionsutfästelser givit uttryck åt uppfattningen, att förslaget på det hela taget innebär en lämplig avvägning mellan kravet på trygghet och hänsynen till det företagsekonomiskt möjliga.

I fråga om tillämpningsområdet för de föreslagna bestämmelserna har lagrådet bl. a. utgått från att bestämmelserna rörande pension i den föreslagna lagen om tryggande av pensionsutfästelse (tryggandelagen) bör vara direkt tillämpliga endast på sådana pensioner, för vilkas tryggande arbetsgivaren anlitat något av de i lagen angivna tillvägagångssätten, dvs. skuldföring under särskild rubrik eller avsättning till pensionsstiftelse. Frågan hur vidsträckt tillämpningsområdet för de nämnda bestämmelserna är får särskild betydelse när det gäller de föreslagna reglerna i 23—25 §§ till pensionsborgenärernas skydd för det fall att arbetsgivaren upphör med sin näringsverksamhet. Enligt min mening skulle det innebära en olycklig begränsning i den föreslagna lagens tillämpning, om dessa bestämmelser inte ansågs tillämpliga också på andra pensionsutfästelser än sådana som tryggats i någon av de i lagen angivna formerna. Som jag anförde vid remissen till lagrådet utgör en rörelse med sina tillgångar i form av inventarier, varulager m. m. som kollektiv ett väsentligt säkrare motvärde för pensionsskulden än motsvarande belopp i pengar eller fordringar. Det är därför viktigt att en arbetsgivare, som upphör med sin rörelse utan att ansvaret för pensionsskulden övertas av annan, säkerställer pensionsborgenärerna i någon form. Ett lämpligt sätt att göra detta är att inköpa pensionsförsäkring. Denna skyldighet bör åvila honom, oavsett om han under rörelsens bestånd begagnat sig av de i tryggandelagen angivna

formerna för att trygga pensionsutfästelserna och därmed fått åtnjuta avdrag vid inkomsttaxeringen för de gjorda avsättningarna.

Lagrådet har vidare berört frågan, om en arbetsgivare kan bilda och avsätta medel till en stiftelse med pensionsändamål utan att tillämpa den föreslagna tryggandelagen. Som lagrådet anfört utesluter inte lagen att så sker. Frågan är emellertid som lagrådet också påpekat av mycket liten praktisk betydelse med hänsyn till den utformning skattereglerna avses få. De skatterättsliga fördelarna torde nämligen undantagslöst bli knutna till sådana pensionsstiftelser som avses i tryggandelagen. Att en arbetsgivare skulle avsätta beskattade vinstmedel till en stiftelse är föga troligt. I de fall då en arbetsgivare ändå inte vill använda de former lagen erbjuder för att trygga sina pensionsutfästelser, bör han upplysa sina anställda därom, så att de får fullt klart för sig att de skyddsregler lagen innehåller inte är tillämpliga.

Jag vill instämma i lagrådets uttalande att en pensionsstiftelse normalt tryggar pension åt förutvarande arbetstagare, dvs. pensionärer och avgångna aktiva. Den omständigheten, att lagtexten även i detta sammanhang — i överensstämmelse med 1961 års lag — använder begreppet arbetstagare, innebär sålunda inte att nämnda grupper är uteslagna från tryggande enligt lagen.

Vad därefter angår de särskilda paragraferna i det remitterade förslaget till *tryggandelag* kan jag instämma i vad lagrådet anfört rörande innebörden av bestämmelserna i 5 § om s. k. huvuddelägare i aktiebolag eller ekonomisk förening.

I 11 § meddelas förbud för pensionsstiftelse att ta emot fordran mot arbetsgivaren, att ta emot egendom på villkor som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen och — i fråga om stiftelse som grundats av aktiebolag — att äga aktier i stiftarbolaget eller detta närstående bolag. Det remitterade förslaget innehåller ingen uttrycklig föreskrift om verkan av att något av dessa förbud åsidosätts. Lagrådet har närmare berört frågan, om avtalet i sådant fall skall i sin helhet drabbas av ogiltighet i civilrättsligt hänseende eller inte. Som lagrådet närmare utvecklat förutsätter inträdet av ogiltighet i och för sig ingen lagregel därom. Å andra sidan behöver överträdelse av ett legalt förvärvsförbud inte med nödvändighet leda till ogiltighet. Vid remissen till lagrådet gav jag närmast uttryck åt den uppfattningen att ogiltighet bör inträda, om stiftelse överträder förbudet att ta emot fordran mot arbetsgivaren eller förbudet att ta emot egendom på villkor som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Lagrådet har menat, att ogiltighetspåföljd alltid bör inträda i det förstnämnda fallet och att detta bör komma till uttryck i lagtexten. I de övriga fallen bör däremot enligt lagrådets mening effektiviteten av förbuden i första hand upprätthållas genom den kontroll

som tillsynsmyndigheten har att utöva och därutöver lämnas åt rättstilllämpningen att med ledning av vanliga rättsgrundsatser avgöra om en så sträng påföljd som avtalets ogiltighet skall inträda. Jag anser mig kunna godta en sådan lösning och har låtit utforma lagtexten i enlighet därmed.

För återlån uppställer 11 § krav på betryggande säkerhet, om inte tillsynsmyndigheten medger undantag. Utöver det exempel på sådant undantag som jag nämnde i samband med remissen till lagrådet vill jag nämna ett annat fall, som enligt min mening kan omfattas av dispensregeln, nämligen det fallet att lån sker från en gemensam pensionsstiftelse med förmögenhetsgemenskap (jfr 11 §), i allt fall om stiftelsen och dess samband med de olika arbetsgivarna är beskaffade på samma sätt som gäller för t. ex. konsumentkooperationens pensionsstiftelse.

Den föreslagna ändringen i 17 kap. 4 § *handelsbalken* bör jämkas i enlighet med vad lagrådet anför.

Enligt det remitterade förslaget upphävs tredje stycket i 17 kap. 11 § samma balk, vilket innehåller bestämmelse om förmånsrätt för bunden pensionsstiftelses fordran hos stiftarbolaget. Lagrådet har i anslutning här till anmärkt, att förslaget på denna punkt saknar särskild övergångsbestämmelse och att det på det föreliggande materialet inte kan bedömas, om en sådan fordras. Med anledning härav vill jag nämna att en sådan övergångsbestämmelse skall övervägas särskilt efter närmare utredning, så att ett förslag kan föreläggas riksdagen i god tid innan den föreslagna ändringen skall träda i kraft.

I anslutning till det föreslagna tillägget till 100 § *konkurslagen* har lagrådet närmare behandlat frågan, i vilken utsträckning en stiftelse som erhållit en fordran mot arbetsgivaren genom återlån skall äga bevaka denna fordran i arbetsgivarens konkurs, när pensionsborgenärerna samtidigt bevakar sina pensionsfordringar. Vid remissen till lagrådet anslöt jag mig till utredningens mening, att en sådan fordran får bevakas utan inskränkning vid sidan av pensionsborgenärernas bevakning. Två av lagrådets ledamöter har ställt sig kritiska till denna ståndpunkt, i det de menat att den medför möjlighet till dubbelbevakning till skada för övriga borgenärer. Stiftelsens fordran bör enligt deras mening i stället behandlas på samma sätt som en fri reversstiftelses fordran behandlas för närvarande enligt rättspraxis, dvs. att fordringen får bevakas endast i den mån den överstiger summan av de direkt bevakade pensionsfordringarna. Härtill vill jag i likhet med lagrådets båda övriga ledamöter anföra, att en fordran som uppkommit genom återlån eller alltså genom att stiftelsen försträckt arbetsgivaren realla medel bör i konkursen behandlas som fordringar i allmänhet. Förhållandena kan väl komma att te sig rätt invecklade i praktiken med hänsyn till att det belopp till vilket pensionsfordringarna får bevakas är beroende av hur mycket som kan utgå ur stiftelsen och att detta i sin tur är beroende av utdelningen i konkursen på stiftelsens ford-

ran. Problemet kan lösas matematiskt men i praktiken torde man kunna nöja sig med att göra en ganska grov uppskattning av den utdelning stiftelsen kan erhålla. Pensionsborgenärerna bör få bevaka sina fordringar med avdrag för vad som efter en sådan uppskattning kan bedömas utfalla på stiftelsens fordran. Att, som utredningen tänkt sig, helt bortse från den utdelning stiftelsen kan erhålla torde dock inte böra ske.

Vad lagrådet i övrigt anfört beträffande de särskilda bestämmelserna föranleder ingen erinran från min sida. Lagtexten bör i förekommande fall jämkas i enlighet med lagrådets förslag. Därutöver bör vissa redaktionella jämkningar vidtas.

Motionerna

I *motionerna I: 813* och *II: 1017* hemställs att riksdagen måtte besluta att en central nämnd inrättas för tillsyn över pensionsstiftelses och personalstiftelses verksamhet samt att riksdagen måtte besluta att uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig författningstext.

Till stöd för sina yrkanden anför motionärerna följande.

I propositionen föreslås att tillsyn över pensionsstiftelses och personalstiftelses verksamhet skall utövas av länsstyrelsen i det län, där arbetsgivaren har sitt hemvist. Detta innebär icke någon ändring av nu gällande regler.

Den nuvarande ordningen har emellertid enligt vår uppfattning icke visat sig vara ändamålsenlig. Flertalet länsstyrelser saknar av naturliga skäl experter på pensionsstiftelseområdet både i fråga om dess civilrättsliga och försäkringstekniska sida. Detta har lett till att tillsynsmyndigheten icke kunnat ge företagen de upplysningar och anvisningar som med hänsyn till frågornas komplicerade natur är nödvändiga. Härtill kommer att lagen om tillsyn över stiftelser icke innehåller några bestämmelser om när tillsynsmyndigheten senast skall ha avslutat sin granskning eller om tillsynsmyndighetens skyldighet att lämna meddelande till företagen om verkställd granskning. Avsaknaden av formella bestämmelser har skapat ett osäkerhetstillstånd.

Efter ett genomförande av utredningens huvudförslag kommer företagen att i växande utsträckning ha behov av råd och anvisningar inom pensions- och personalstiftelsernas rättsområden. I vissa frågor behöver företagen dessutom ha möjlighet att erhålla bindande förhandsbesked. Enligt vår uppfattning synes det därför lämpligt att *en central nämnd* — eventuellt kallad »Pensionsstiftelsenämnden» — inrättas. Denna nämnd bör lämpligen kunna knytas till försäkringsinspektionen som redan, i sin egenskap av tillsynsmyndighet, har erfarenhet av hithörande frågor, vilket får anses vara av väsentlig betydelse för detta rättsområde.

Erfarenheterna av en likartad central instans på beskattningsområdet — riksskattenämnden — är enbart positiva. I pensionsstiftelseutredningens, av Kungl. Maj:t tillstyrkta, förslag har de civilrättsliga och skatterättsliga bestämmelserna sammanvävts på ett sådant sätt att ett förhandsbesked på det skatterättsliga området också måste bli bindande på det civilrättsliga.

Det torde bli svårt för riksskattenämnden att utan tillgång till en central instans på det pensionsrättsliga planet avge förhandsbesked. Vi anser det därför nödvändigt att en sådan central instans — i vilken bör ingå representanter för löntagarnas organisationer och näringslivet — tillskapas.

I *motionerna I: 814 och II: 1019* samt *I: 815 och II: 1018* hemställas att riksdagen för sin del måste antaga följande lydelse av 17 kap. 11 § tredje stycket handelsbalken.

Förmånsrätt efter vad i andra stycket sägs åtnjutes i arbetsgivarens konkurs för fordran å framtida pension, i den mån fordringen icke utgår med förmånsrätt enligt 6 a §. Samma förmånsrätt åtnjuter borgensman till allmän pensionsplan för vad han utgivit till inköp av privat pensionsförsäkring åt gäldenärens arbetstagare. Utfäst pension får dock ej väsentligt överstiga vad som är normal pension inom motsvarande grupp av arbetstagare.

I *motionerna I: 814 och II: 1019* anförs till stöd för denna hemställan följande.

Av propositionen framgår att man i ett för löntagarna synnerligen viktigt hänseende frångått pensionsstiftelseutredningens förslag, nämligen beträffande förmånsrätten i konkurs. Utredningen föreslog att förmånsrätt jämlikt handelsbalken 17 kap. 11 § skulle ges åt fordran å framtida pension. Denna förmånsrätt i konkurs ligger som bekant efter inteckningar men före skatter. Med det starkt ökade antalet konkurser skulle den föreslagna förmånsrätten ha fått stor betydelse för löntagarna utan att den nämnvärt skulle ha påverkat företagens kreditmöjligheter.

Vi har sett flera exempel på hur löntagare, som haft pensionsutfästelser från fria stiftelser eller säkrade i dylika stiftelser, blivit helt utan pension i arbetsgivarens konkurs, därför att någon förmånsrätt jämlikt handelsbalken 17 kap. 11 § ej skyddade pensionsfordringen. Vi har erfarit, att rena socialfall uppstått på grund härav. Det måste anses mera angeläget att säkra pensionsmedel än skatter, eftersom ju pensionsmedel är att betrakta som löne-medel. Vad skatternas förmånsrättsställning beträffar har lagberedningen även framlagt ett förslag innebärande att denna förmånsrätt skall avskaffas.

I sina yttranden över pensionsstiftelseutredningens betänkande instämde såväl LO som TCO i förslaget att pensionsmedel skulle erhålla förmånsrätt enligt handelsbalken 17 kap. 11 §.

I *motionerna I: 815 och II: 1018* framhålls att propositionen på en viktig punkt frångått pensionsstiftelseutredningens förslag, nämligen beträffande förmånsrätten i konkurs. Utredningens förslag innebar, anför motionärerna, att pensionsmedel skulle erhålla förmånsrätt efter inteckningar men före skatter. Motionärerna påpekar att såväl LO som TCO vid remissbehandlingen av förslaget framhöll det angelägna i att pensionmedel skulle få den förmånsrätt som utredningen föreslagit. Propositionen innebär i förvärande hänseende, slutar motionärerna, en väsentlig försvagning av löntagarnas fordran gentemot andra borgenärer.

Utskottet

I förevarande proposition föreslås en reform av den civilrättsliga regleringen av pensionsstiftelseväsendet. Bestämmelser härom föreslås i huvudsak bli införda i en särskild lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Härjämte föreslås ändringar i, såvitt nu är i fråga, 17 kap. handelsbalken, konkurslagen, utsökningslagen, bokföringslagen, lagen om tillsyn över stiftelser, aktiebolagslagen, lagen om försäkringsrörelse och lagen om ekonomiska föreningar. De civilrättsliga reglerna föreslås kompletterade med skatterättsliga bestämmelser i enlighet med en särskild proposition, som hänvisats till bevillningsutskottet.

Den föreslagna lagstiftningen, som avses träda i kraft den 1 mars 1968, innebär en omläggning av de former, under vilka en arbetsgivare kan trygga sina pensionsutfästelser. I stället för att avsätta medel till en pensionsstiftelse genom att till stiftelsen överlämna en revers på beloppet (reversstiftelse) skall arbetsgivaren kunna redovisa motsvarande avsättning enbart i bokföringen som en särskild skuldpost. Det är avsett att sådan avsättning skall berättiga till avdrag vid inkomsttaxeringen. Befintliga reversstiftelser avskaffas i samband härmed. Möjlighet att på angivet sätt bokföra pensionsskuld skall tillkomma alla arbetsgivare i fråga om sådana pensioner som ingår i s. k. allmän pensionsplan (t. ex. ITP-planen). Arbetsgivare, som är aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, ekonomisk förening eller sparbank, skall kunna redovisa skuld på samma sätt även för andra pensionsutfästelser. Särregler ges för pensionsutfästelse till s. k. huvuddelägare i aktiebolag eller ekonomisk förening.

Sådana pensionsstiftelser som har andra medel än fordringar mot arbetsgivaren, s. k. realstiftelser, skall finnas kvar. För dem föreslås regler, som innebär att de får en betydligt självständigare ställning mot arbetsgivaren än för närvarande. Värdet av deras tillgångar skall i huvudsak vara oberoende av arbetsgivarens ekonomiska läge. I stiftelsens styrelse skall finnas lika många representanter för arbetstagarna som för arbetsgivarna. Särskilda bestämmelser meddelas till skydd för pensionsborgenärerna för det fall att arbetsgivaren överlåter sin näringsverksamhet på annan eller i annat fall upphör med den. För sådana arbetstagare som på grund av sin ålder inte alls eller endast i begränsad omfattning får del av den allmänna tilläggspensionen (ATP) innebär förslaget, att deras pensionsfordringar i arbetsgivarens konkurs intill visst belopp utgår med förmånsrätt närmast efter fastighetsinteckningar. Om en arbetsgivare vill bereda sina arbetstagare annan välfärd än pension, kan detta enligt förslaget ske genom särskild s. k. personalstiftelse.

Syftet med den föreslagna reformen är enligt vad departementschefen uppgivit att skapa trygghet för privata pensionsfordringar i former som inte

innebär onödiga ekonomiska eller praktiska påfrestningar för näringslivet. Enligt utskottets mening har detta syfte uppnåtts i rimlig utsträckning och förslaget får anses innebära avsevärda framsteg i jämförelse med nu rådande ordning. Alldeles särskilt gäller detta förslaget att avskaffa reversstiftelserna. Som framhållits under remissbehandlingen medför förslaget också avsevärda lagtekniska och administrativa fördelar. Den föreslagna samordningen mellan civilrätt och skatterätt torde även vara av stort värde.

Utskottet har funnit de framlagda lagförslagen i allt väsentligt väl avvägda samt ägnade att ligga till grund för lagstiftning. I det följande uppstår utskottet därför till närmare behandling endast de stadganden som berörs av de i ämnet väckta motionerna.

De motioner som föreligger till behandling i samband med propositionen avser dels frågan om tillsyn över pensionsstiftelser, dels spörsmål om pensionsfordringars förmånsrätt i arbetsgivares konkurs.

Vad först angår tillsynen utövas denna enligt gällande ordning i fråga om bunden pensionsstiftelse av försäkringsinspektionen och beträffande fri stiftelse av länsstyrelsen. Propositionen innebär att denna delning av tillsynsfunktionen försvinner genom att tillsynen i samtliga fall anförtros åt länsstyrelsen. I motionerna I: 813 och II: 1017 yrkas att en central nämnd inrättas för tillsynsuppgiften. Nämnden föreslås bli knuten till försäkringsinspektionen, vars erfarenhet av hithörande frågor därigenom skulle bli utnyttjad. Motionärerna hänvisar i sammanhanget till de positiva erfarenheterna av riksskattenämndens verksamhet.

Som departementschefen uttalat kan goda skäl anföras såväl för att länsstyrelse skall vara tillsynsmyndighet som för att tillsynen skall anförtros ett centrali organ. Utskottet har för sin del särskilt beaktat den lokala anknytningens betydelse vid prövning av frågor om upphörande och överlåtelse av rörelse samt vid de kontakter med skattemyndigheterna, som i stor utsträckning torde bli erforderliga för enskilda pensionsborgenärer, arbetsgivare och företrädare för pensionsstiftelser. I enlighet härmed har utskottet stannat för att godtaga propositionens förslag att tillsynsuppgiften bör anförtros åt länsstyrelsen. Det synes emellertid vanskligt att helt överblicka verkningarna av denna lösning och utvecklingen bör därför följas med uppmärksamhet. Utskottet vill också understryka vikten av att länsstyrelserna bereds möjlighet att i erforderlig utsträckning lämna vägledning rörande bestämmeelsernas tillämpning. Enligt departementschefen är länsstyrelserna härvidlag oförhindrade att inhämta upplysningar av försäkringsteknisk natur från försäkringsinspektionen. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 813 och II: 1017.

I motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018 yrkas i enlighet med ett förslag av pensionsstiftelseutredningen att fordran på framtida pension skall förlänas en generellt verkande förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken, d. v. s. förmånsrätt efter bl. a. fastighets- och företagsinteck-

ningar men före skatter och böter. Till stöd för yrkandet åberopar motionärerna bl. a. att det av sociala skäl måste anses mer angeläget att säkra pensionsmedel än skatter, varför pensionsfordringar bör ha bättre förmånsrätt än skattekrav. Denna synpunkt har enligt utskottets mening i och för sig avsevärd tyngd. I åtskilliga konkurser torde det otvivelaktigt vara så att oguldna skatter tar en betydande del av konkurstillgångarna i anspråk och är helt avgörande för de oprioriterade borgenärernas möjligheter att erhålla utdelning. Utskottet vill emellertid framhålla att förmånsrätten för skatter aktualiserats i det nordiska samarbetet beträffande konkurslagstiftningen. I Norge har redan genomförts en reform, där privilegiet för skattekrav väsentligt begränsats, och det är avsett att reformen skall fullföljas mer radikalt. Den danska kommittén har upprättat lagutkast i samma riktning. Den svenska lagberedningen har i en promemoria som remissbehandlats föreslagit att förmånsrätten för skatter helt måtte upphävas. Ett genomförande av förslaget skulle innebära att statens skatteanspråk — bortsett från den förmånsrätt som kan erhållas enligt 17 kap. 8 § handelsbalken — icke finge företräde framför pensionsfordringar.

Vid bedömande av om sociala skäl påkallar ett genomförande av motionärernas förslag bör till en början beaktas att propositionen innehåller särskilda bestämmelser om förmånsrätt för vissa äldre arbetstagares pensionsfordringar. I en ny paragraf i 17 kap. handelsbalken, 6 a §, föreslås sålunda att personer, födda år 1907 eller tidigare, skall för sin privata pensionsfordran — med vissa begränsningar — åtnjuta förmånsrätt framför företagsinteckning men efter fastighetsinteckning. Begränsningarna innebär bl. a. att intjänad del av utfäst pension (fribrev) inte får antas gälla högre årlig pension än som motsvarar ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Den angivna förmånsrätten har motiverats med att nämnda åldersgrupper saknar det tillfredsställande grundskydd som den allmänna tilläggs pensioneringen innebär. I detta sammanhang bör också erinras om den avsevärda betydelse från tryggandesynpunkt som ligger i de av parterna på arbetsmarknaden överenskomna pensionsplanerna, vilka innehåller särskilda garantier för att pensionen skall utgå. Som departementschefen framhållit synes det även — med den utveckling som f. n. pågår och som får antas fortsätta mot en alltmer omfattande planpensionering — sannolikt att den väsentliga uppgiften för en förmånsrätt i enlighet med motionärernas förslag skulle bli att trygga regresskrav från Försäkringsbolaget Pensionsgaranti (FPG) och liknande institut mot arbetsgivare för utgivna garantibelopp.

De fördelar i trygghetshänseende som står att vinna genom motionärernas förslag bör också vägas mot de nackdelar som förslaget skulle innebära för kreditmarknaden genom att varuleverantörer, som ej har särskild säkerhet, och andra oprioriterade borgenärer skulle bli lottlösa i åtskilliga konkurser. Som departementschefen framhållit skulle en ordning i enlighet med motionärernas förslag även innebära att en förmånsberättigad pen-

sionsfordran av stor omfattning kan uppstå genom att arbetsgivare ger sina anställda utfästelser om pension som intjänats under förfluten tid. Som lagberedningen framhållit är denna retroaktiva verkan av ett pensionslöfte särskilt riskfylld. Pensionsskulden kan också vara dold för andra borgenärer, eftersom skyldighet att bokföra pensionsskuld inte är förutsatt. Utskottet vill härjämte erinra om att det i samverkan med övriga nordiska länder sedan lång tid tillbaka pågår en allmän översyn av konkurslagstiftningen samt att en mer vidsträckt internationell samverkan för en allmän unifiering av lagstiftningen på förevarande område har aktualiserats i samband med den pågående ekonomiska integrationen i Europa. Det måste därför anses angeläget att man icke i den svenska interna lagstiftningen i nuvarande läge på berörda område inför regler som för andra länder framstår som främmande och som kan försvåra handelsutbytet.

Med hänsyn till det anförda har utskottet ansett sig icke böra förorda att någon annan förmånsrätt införs för ännu ej förfallna pensionsfordringar än den som föreslagits i 6 a § för vissa äldre arbetstagare. Utskottet avstyrker således också de i denna del väckta motionerna.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 813 och II: 1017 — måtte bifalla det genom förevarande proposition, nr 83, framlagda förslaget till lag om tryggnade av pensionsutfästelse m. m.;

B. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018 — måtte bifalla det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken; samt

C. att riksdagen måtte jämväl i övrigt bifalla propositionen såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 9 maj 1967

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Svanström (cp), Schött (h), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Lidgard (h) och Hilding (fp)*;

från andra kammaren: fru Löfqvist (s), herrar Svensson i Vä (cp), Gustafsson i Borås (fp)*, fröken Andersson i Strängnäs (s), fru Lindekvis (s), herrar Jönsson i Malmö (s), Sjöholm (fp) och fru Heurlin (h).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Gustafsson* i Borås (fp), som ansett *dels* att de fyra sista styckena i utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — än skattekrav. Enligt utskottets mening talar starka sociala skäl för att privata pensioner bör utrustas med förmånsrätt i enlighet med vad motionärerna föreslagit. Den begränsade förmånsrätt som propositionen upptar kan inte anses innebära att trygghetssynpunkterna tillgodoses i tillbörlig utsträckning. I sammanhanget bör särskilt beaktas det av motionärerna påtalade förhållandet att enligt propositionens förslag skulle det allmännas skattekrav i en arbetsgivares konkurs erhålla utdelning före arbetstagarnas pensionsfordringar. Med tanke på att pension enligt numera vedertaget betraktelsesätt är att jämställa med lön och inte såsom tidigare med understöd av gåvokaraktär framstår den i propositionen föreslagna ordningen härvidlag som synnerligen stötande. Mot nyssnämnda bakgrund torde också farhågorna för att den föreslagna förmånsrätten skulle menligt inverka på kreditmarknaden vara starkt överdrivna.

dels att utskottets hemställan under B. bort ha följande lydelse:

B. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 814 och II: 1019 samt I: 815 och II: 1018, antaga det genom förevarande proposition, nr 83, framlagda förslaget till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken med den såsom *utskottets förslag* betecknade ändringen att 11 § erhåller nedan angivna lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

11 §.

Därefter skola — — — — — är sagd.

Sedan uttages — — — — — innehållna beloppet.

Förmånsrätt efter vad i andra stycket sägs åtnjutes i arbetsgivarens konkurs för fordran å framtida pension, i den mån fordringen icke utgår med förmånsrätt enligt 6 a §. Samma förmånsrätt åtnjuter borgensman till allmän pensionsplan för vad han utgivit till inköp av privat pensionsförsäkring åt gäldenärens arbetstagare. Utfäst pension får dock ej väsentligt överstiga vad som är normal pension inom motsvarande grupp av arbetstagare.